

Ιστορία

ΣΤ' Δημοτικού

Τετράδιο Εργασιών

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης	
Συντονιστής / Αξιολογητής	Τενεκετζής Αλέξανδρος Εν ενεργεία μέλος Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού Πανεπιστημίου
Αξιολογητής	Γκερτσάκης Νικόλαος Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Αξιολογήτρια	Κουγιουρούκη Αγγελική Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Τεχνικός Εμπειρογνώμονας	Μωράκης Διονύσιος Πτυχιούχος Πληροφορικής
Επικουρικός Εμπειρογνώμονας	Κεντρωτής Χρήστος Πτυχιούχος Πληροφορικής
Υπεύθυνος/η του μαθήματος/γνωστικού αντικειμένου στο πλαίσιο της Πράξης	Αθανάσιος Γιαννίκας , Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, μέλος της Επιστημονικής Ομάδας Έργου (ΕΟΕ) της Πράξης

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης

Πολυξένη Μπίλλα

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Προϊσταμένη Τμήματος Β΄ Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού

Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Πράξης

Άννα-Αικατερίνη Λυκούρη

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΣΟΦΙΑ ΓΕΛΑΔΑΚΗ • ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΣΑΒΒΑΚΗ
ΜΑΡΙΑ ΣΚΟΥΜΠΗ • ΘΕΟΔΩΡΑ ΤΣΕΠΑ

Ιστορία

ΣΤ΄ Δημοτικού

Τετράδιο Εργασιών

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **24** γράμματα

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Συγγραφική Ομάδα

Σοφία Γελαδάκη, Δρ Ιστορίας, τ. Διευθύντρια
Προτύπου Βαρβακείου Γυμνασίου και Προτύπου Γυμνασίου Αναβρύτων
Χρυσούλα Σαββάκη (ΜΔΕ), Διευθύντρια δημόσιου Δημοτικού Σχολείου,
Κοινωνική Ανθρωπολόγος
Μαρία Σκούμπη, ΜΔΕ στην Ειδική Αγωγή,
Εκπαιδευτικός δημόσιου Δημοτικού Σχολείου
Θεοδώρα Τσέπα (ΜΔΕ), Γαλλικής Φιλολογίας και Ιστορικός,
Εκπαιδευτικός ιδιωτικού Δημοτικού Σχολείου

Ειδήμων γνωστικού αντικειμένου

Σοφία Γελαδάκη, Δρ Ιστορίας

Συντονισμός ομάδας σχεδιασμού και ανάπτυξης

Γεώργιος Μπίκος, Σύμβουλος Εκπαίδευσης κλάδου Κοινωνικών Επιστημών

Συντονισμός και επιμέλεια έκδοσης

Σοφία Γελαδάκη, Δρ Ιστορίας

Παιδαγωγική και γενικότερη επικύρωση αντικειμένου

Γεώργιος Μπίκος, Σύμβουλος Εκπαίδευσης κλάδου Κοινωνικών Επιστημών

Σύμβουλοι παρακολούθησης σε παιδαγωγικά θέματα

Αικατερίνη Βολιώτη, ΜΔΕ στα Παιδαγωγικά,
Εκπαιδευτικός ιδιωτικού Δημοτικού Σχολείου
Γεώργιος Μπίκος, Σύμβουλος Εκπαίδευσης κλάδου Κοινωνικών Επιστημών

Επιστημονική υπεύθυνη ψηφιακού εμπλουτισμού

Θεοδώρα Τσέπα (ΜΔΕ), Γαλλικής Φιλολογίας και Ιστορικός,
Εκπαιδευτικός ιδιωτικού Δημοτικού Σχολείου

Ψηφιακός εμπλουτισμός

Μάριος-Ραφαήλ Στίνης, Επιστήμονας Πληροφορικής

Γλωσσική-φιλολογική επιμέλεια

Πολυξένη Μοίρα
Σοφία Γελαδάκη

Σχεδιασμός χαρτών

Αθανασία Σαλονικίδη (ΜΔΕ), Χαρτογράφος

Σελιδοποίηση-γραφιστική επιμέλεια Σχεδιασμός εξωφύλλου

24 γράμματα

Κώστας Βγενής

Ταυτότητα του Τετραδίου Εργασιών

Αγαπητά μας παιδιά,

Οι δραστηριότητες αυτού του Τετραδίου Εργασιών είναι σχεδιασμένες έτσι, ώστε να μπορούν να σας κεντρίσουν το ενδιαφέρον και, συγχρόνως, να εμπλουτίσουν τις ιστορικές σας γνώσεις. Σε αυτό το τετράδιο υπάρχουν ασκήσεις που θα σας επιτρέψουν να προσεγγίσετε τα ιστορικά γεγονότα από μια άλλη σκοπιά και με έναν τρόπο που δεν μοιάζει με εκείνον που χρησιμοποιείται στις σελίδες του Βιβλίου Μαθητή/Μαθήτριας. Καλή αρχή, λοιπόν!

Αγαπητές και αγαπητοί εκπαιδευτικοί,

Το Τετράδιο Εργασιών που έχετε στα χέρια σας περιλαμβάνει επιπλέον ασκήσεις και δραστηριότητες για εμπέδωση, εμπάθυνση και αναστοχασμό. Μπορείτε να τις αξιοποιήσετε είτε παράλληλα με τις αντίστοιχες του Βιβλίου Μαθητή/Μαθήτριας είτε εναλλακτικά, πριν ή μετά την αξιοποίηση των πρώτων. Μάλιστα, έχει ληφθεί μέριμνα να υπηρετούν τόσο τις ανάγκες της διαφοροποιημένης διδασκαλίας όσο και τη λογική της διαβαθμισμένης δυσκολίας, όπως αξιώνει η σχετική βιβλιογραφία, η κυρίαρχη πρακτική και η εκπαιδευτική νομοθεσία.

Η Συγγραφική Ομάδα

Περιεχόμενα

▶ Ενότητα 1	Η Ευρώπη στα Νεότερα Χρόνια	
Κεφάλαιο 1	Αναγέννηση, Γεωγραφικές Ανακαλύψεις	7
Κεφάλαιο 2	Μεταρρύθμιση, Θρησκευτικοί πόλεμοι	8
Κεφάλαιο 3	Διαφωτισμός, Αμερικανική Επανάσταση και Γαλλική Επανάσταση	9
▶ Ενότητα 2	Οι Έλληνες κάτω από την Ξένη κυριαρχία	
Κεφάλαιο 1	Η κατάκτηση της ελληνικής χερσονήσου και οι συνθήκες ζωής των υπόδουλων	10
Κεφάλαιο 2	Συνθήκες συμβίωσης Ελλήνων και Οθωμανών. Οι φόροι «αίματος» των υπόδουλων Ελλήνων. Η νεοελληνική διασπορά	11
Κεφάλαιο 3	Η αντίσταση στην οθωμανική εξουσία και οι φορείς της (εκκλησιαστικοί, λαϊκοί, κλέφτες και αρματολοί)	12
Κεφάλαιο 4	Δάσκαλοι του γένους και το έργο του Κοσμά του Αιτωλού	13
Κεφάλαιο 5	Ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός. Ρήγας Βελεστινλής, Αδαμάντιος Κοραής	14
Κεφάλαιο 6	Οι αγώνες των Μανιατών και των Σουλιωτών	15
▶ Ενότητα 3	Προετοιμασία και σταθμοί της Ελληνικής Επανάστασης του 1821-1830	
Κεφάλαιο 1	Η Φιλική Εταιρεία	16
Κεφάλαιο 2	Η Επανάσταση στη Μολδοβλαχία - Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης	17
Κεφάλαιο 3	Η Επανάσταση στην Πελοπόννησο και τη Στερεά Ελλάδα	18
Κεφάλαιο 4	Η Επανάσταση στη Μακεδονία, τη Θεσσαλία και την Ήπειρο	19
Κεφάλαιο 5	Η Επανάσταση στα νησιά του Αιγαίου και ο Κωνσταντίνος Κανάρης	20
Κεφάλαιο 6	Η άλωση της Τριπολιτσάς και η μάχη στα Δερβενάκια	21
Κεφάλαιο 7	Μορφές του Αγώνα - Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης και ο Μάρκος Μπότσαρης	22
Κεφάλαιο 8	Οι εθνοσυνελεύσεις και η πολιτική οργάνωση του Αγώνα	23
Κεφάλαιο 9	Ο Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο και η θυσία του Παπαφλέσσα	24
Κεφάλαιο 10	Οι πολιορκίες και η Έξοδος του Μεσολογγίου	25
Κεφάλαιο 11	Οι αγώνες του Γεώργιου Καραϊσκάκη	26
Κεφάλαιο 12	Η προσφορά των φιλελλήνων	27
Κεφάλαιο 13	Η παρέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων και η ναυμαχία στο Ναυαρίνο	28
Κεφάλαιο 14	Ο Ιωάννης Καποδίστριας	29
Κεφάλαιο 15	Η ίδρυση του πρώτου ανεξάρτητου ελληνικού κράτους	30
▶ Ενότητα 4	Η Ελλάδα ανεξάρτητο κράτος - 19ος αιώνας έως το Κίνημα στου Γουδή (1909)	
Κεφάλαιο 1	Η περίοδος της αντιβασιλείας και η βασιλεία του Όθωνα	31
Κεφάλαιο 2	Ο Γεώργιος Α΄, η βασιλεία του και η επικράτηση του κοινοβουλευτισμού	32
Κεφάλαιο 3	Η Μεγάλη Ιδέα και η εδαφική επέκταση της Ελλάδας	33
Κεφάλαιο 4	Η έκφραση του «Ανατολικού Ζητήματος» στα Βαλκάνια και ο Μακεδονικός Αγώνας (1904-1908)	34
Κεφάλαιο 5	Το Κίνημα στου Γουδή (1909) και η αλλαγή του πολιτικού σκηνικού	35
Κεφάλαιο 6	Η πνευματική και καλλιτεχνική ζωή στο ελληνικό κράτος κατά τον 19ο αιώνα	36
▶ Ενότητα 5	Η Ελλάδα κατά τον 20ό αιώνα	
Κεφάλαιο 1	Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι	37
Κεφάλαιο 2	Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και η εμπλοκή της Ελλάδας (1914-1918)	38
Κεφάλαιο 3	Ο ελληνισμός της Μικράς Ασίας, του Πόντου και της Ανατολικής Θράκης – Η Μικρασιατική Εκστρατεία και η Καταστροφή (1919-1922)	39
Κεφάλαιο 4	Η περίοδος του Μεσοπολέμου (1919-1939)	40
Κεφάλαιο 5	Η είσοδος της Ελλάδας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η ιταλική επίθεση (1940)	41
Κεφάλαιο 6	Η γερμανική εισβολή (1941)	42
Κεφάλαιο 7	Κατοχή, εθνική αντίσταση, απελευθέρωση και Εμφύλιος Πόλεμος (1941-1949)	43
Κεφάλαιο 8	Η ανασυγκρότηση της Ελλάδας και η ανακοπή της πορείας της από τη Δικτατορία του 1967 (1950-1974)	44
Κεφάλαιο 9	Ο απελευθερωτικός αγώνας του κυπριακού ελληνισμού και η τουρκική εισβολή	45
Κεφάλαιο 10	Η Μεταπολίτευση και η θέση της Ελλάδας στην ευρωπαϊκή οικογένεια	46
Βιβλιογραφία-Δικτυογραφία		47

A. α) Εδώ βλέπουμε κάποιους σημαντικούς εκπροσώπους της Αναγέννησης που ο καθένας τους έχει διακριθεί σε διαφορετικό τομέα. Ξεκινώντας από τον Γουτεμβέργιο και τον Κολόμβο, οι οποίοι αναφέρονται και στο βιβλίο μας, αντιστοιχίζουμε τις εικόνες τους με τα κείμενα που ακολουθούν. Στοιχεία για τους υπόλοιπους εκπροσώπους υπάρχουν στο παρακάτω ΨΜΑ.

Ουίλλιαμ Σαίξπηρ

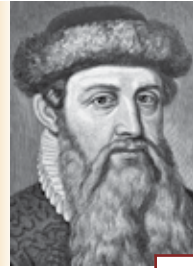
Έρασμος

Χριστόφορος Κολόμβος

Κοπέρνικος

Γουτεμβέργιος

Λεονάρντο Ντα Βίντσι

- 1 Πολωνός αστρονόμος και μαθηματικός που με τη θεωρία τοποθέτησε τον ήλιο και όχι τη γη στο κέντρο του σύμπαντος.
- 2 Θεωρείται ως το πλέον χαρακτηριστικό δείγμα του Ανθρώπου της Αναγέννησης. Ήταν ζωγράφος, αρχιτέκτονας, μηχανικός, εφευρέτης και γλύπτης.
- 3 Ιταλός εξερευνητής, θαλασσοπόρος και χαρτογράφος. Διέσχισε τον Ατλαντικό Ωκεανό και ανακάλυψε την Αμερική.
- 4 Άγγλος θεατρικός συγγραφέας, ποιητής και ηθοποιός. Θεωρείται ο πιο σημαντικός συγγραφέας της αγγλικής γλώσσας.
- 5 Γερμανός χρυσοχόος και σιδηρουργός που θεωρείται ο «πατέρας» της τυπογραφίας.
- 6 Ολλανδός ανθρωπιστής φιλόσοφος που πίστευε στη δύναμη της μόρφωσης.

Σημαντικοί εκπρόσωποι της Αναγέννησης

β) Επιλέγουμε μία από τις παραπάνω προσωπικότητες και γράφουμε δύο λόγους για τους οποίους νομίζουμε ότι εκπροσωπεί την Αναγέννηση.

1.
2.

B. Τοποθετούμε τις παρακάτω λέξεις στον πίνακα στη θέση όπου ανήκουν.

Αμερική

Μόνα Λίζα

Ρωμαίος και Ιουλιέττα

πιξίδα

τηλεσκόπιο

τυπογραφία

χάρτες

Εφευρέσεις*	Ανακαλύψεις*	Έργα*

εφεύρεση:
επινοήση για κάτι που δεν υπήρχε προηγουμένως

ανακάλυψη:
εύρεση κάποιου πράγματος που προϋπήρχε

έργο:
ό,τι δημιουργείται από κάποιον

A. Επιλέγουμε τι είναι σωστό και τι λανθασμένο στις παρακάτω προτάσεις. Στην περίπτωση που η πρόταση είναι λανθασμένη, δηλώνουμε τι είναι σωστό.

- ▣ Ο Πάπας ασκούσε έλεγχο στους πιστούς με τα συγχωροχάρτια. Σ Λ
- ▣ Ο Μαρτίνος Λούθηρος ήταν μοναχός και φυσικός. Σ Λ
- ▣ Την Ιερά Εξέταση την απασχολούσαν υποθέσεις που απειλούσαν την Καθολική Εκκλησία ή τον Πάπα. Σ Λ
- ▣ Οι οπαδοί του Λούθηρου ονομάστηκαν Διαμαρτυρόμενοι ή Προτεστάντες. Σ Λ

B. Ποιες από τις παρακάτω ενέργειες είναι της Καθολικής Εκκλησίας και ποιες των Προτεσταντών;

- Ιερά Εξέταση • 95 Θέσεις • συγχωροχάρτια • αφορισμοί • διαμαρτυρία • θρησκευτικοί διωγμοί

Καθολική Εκκλησία

.....

.....

.....

Προτεστάντες

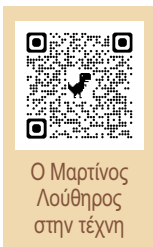
.....

.....

.....

Μπορείς να σημειώσεις τρεις από τις ενέργειες της Καθολικής Εκκλησίας εναντίον των Προτεσταντών και να τις σχολιάσεις προφορικά;

1.
2.
3.

Πίνακας του Άντον φον Βέρνερ (1877) από τη συλλογή της Ραϊνλανδικής Ένωσης της Ευαγγελικής Εκκλησίας, Ντίσελντορφ, Γερμανία. Παριστάνεται η Σύνοδος της Βορμς στη Γερμανία, όπου ο Μαρτίνος Λούθηρος καταδικάστηκε ως αιρετικός.

A. Συμπληρώνουμε τα κενά με τις λέξεις που μας δίνονται.

Ο _____ ήταν ένα κίνημα που το χαρακτήριζαν η αξιοποίηση της λογικής, της _____ μεθόδου και της ανεξαρτησίας της _____.

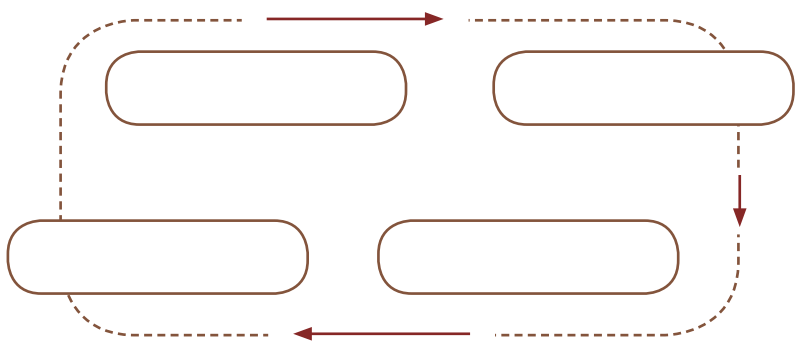
Η _____ Επανάσταση ήταν στην πραγματικότητα ένας εμφύλιος πόλεμος, αφού έγινε ανάμεσα σε Άγγλους.

Η αύξηση των _____ από τον βασιλιά _____ ήταν ένα από τα γεγονότα που οδήγησαν στην έκρηξη της Γαλλικής Επανάστασης.

φόρων,
επιστημονικής,
Διαφωτισμός,
σκέψης,
Λουδοβίκο,
Αμερικανική

B. Τοποθετούμε στη σωστή σειρά τα παρακάτω γεγονότα, εξηγώντας πώς το ένα έχει επηρεάσει το άλλο.

Γαλλική Επανάσταση,
Διαφωτισμός,
Ελληνική Επανάσταση,
Αμερικανική Επανάσταση

.....

.....

.....

.....

Γ. Χωριζόμαστε σε μικρές ομάδες και μελετάμε τον χάρτη με τους σημαντικούς εκπροσώπους του Διαφωτισμού στο διπλανό ΨΜΑ. Κάθε ομάδα διαλέγει έναν από αυτούς και τον παρουσιάζει στην τάξη. Φτιάχνουμε μια αφίσα για τον εκπρόσωπο που διαλέξαμε.

Σημαντικοί εκπρόσωποι του Διαφωτισμού

1 Η κατάκτηση της Ελληνικής χερσονήσου και οι συνθήκες ζωής των υπόδουλων

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

A. α) Πάνω στον χάρτη της Ελλάδας ενώνουμε με μια γραμμή κάθε κάστρο της Λατινοκρατίας με την τοποθεσία του.

Αλεξανδρούπολη
Λήμος
Χίος
Σάμος
Κρήτη
Ιωάννινα
Εύβοια
Ναύπακτος
Χαλκίδα
Αθήνα
Κάρυστος
Ναύπλιο
Κορώνη
Μεθώνη
Ρέθυμνο
Ηράκλειο
Σφακιά

Κάστρο Μεθώνης
Κάστρο Μύρινας, Λήμος
Κάστρο Κορώνης
Φορτέτσα, Ρέθυμνο
Κάστρο Ναυπάκτου

Παλαμήδι, Ναύπλιο
Καστέλλο Ρόσσο, Κάρυστος
Φραγκοκάστελλο, Σφακιά
Κάστρο Κούλε, Ηράκλειο

0 65 130 260 390 520
Χιλιόμετρα

β) Χωρισμένοι/-ες σε ομάδες, φτιάχνουμε μια παρουσίαση για ένα από τα παραπάνω κάστρα, μιλώντας για τα αρχιτεκτονικά του στοιχεία και τη σημασία του.

B. Ανά δύο, αναζητούμε στο βιβλίο μαθητή/μαθήτριας την εξήγηση των παρακάτω λέξεων και τη γράφουμε.

Σουλτάνος:

Οθωμανοί:

Λόγιος:

Εξισλαμισμός:

Έλληνες της διασποράς:

Άλωση της Κωνσταντινούπολης:

Ο Παρθενώνας
κατά
τη Λατινοκρατία
και την Οθωμανική
Αυτοκρατορία

- A. Σημειώνουμε με συντομία τις πληροφορίες για τους Φαναριώτες που υπάρχουν στο παρακάτω κείμενο.

Οι Φαναριώτες και το πολιτικό τους όραμα

Μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης άρχισε να διαμορφώνεται μία νέα τάξη, η οποία εγκαταστάθηκε γύρω από τη νέα έδρα του Πατριαρχείου, τη συνοικία του Φαναρίου (σήμερα Μπιστόλ-Φανάρι). Οι Φαναριώτες ήταν κυρίως ελληνικής καταγωγής, αν και ανάμεσά τους υπήρχαν και εξελληνισμένες οικογένειες Ρουμάνων, Αλβανών και Ιταλών. Ήταν καλλιεργημένοι, γλωσσομαθείς και με εμπειρία από την Ευρώπη. Υπήρξαν φορείς του Διαφωτισμού με αξιόλογο εκπαιδευτικό και νομοθετικό έργο. Το πολιτικό τους όραμα ήταν η αναβίωση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας υπό τη δική τους ηγεμονία, όπου θα κυριαρχούσαν ο χριστιανισμός και ο ελληνικός πολιτισμός.

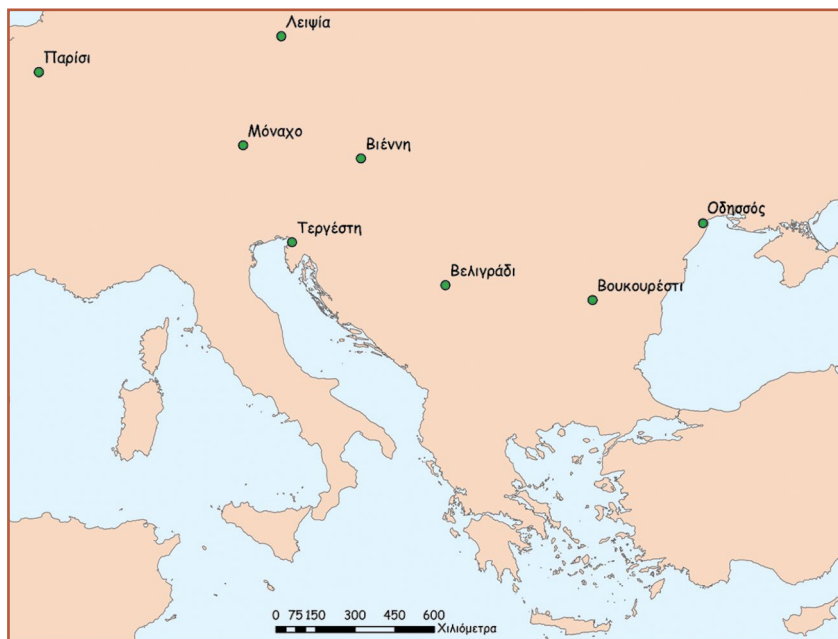
Από την ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού

Ο Ελληνισμός της Διασποράς και οι Εθνικοί Ευεργέτες

Ο Νικόλαος Μαυροκορδάτος. Τοιχογραφία στον Ορθόδοξο Ναό Σταυροπόλεως στο Βουκουρέστι

- B. Παρατηρούμε τον χάρτη και υπογραμμίζουμε τις πόλεις όπου δημιουργήθηκαν οι πιο σημαντικές ελληνικές παροικίες, δηλαδή την Οδησό, τη Βιέννη, την Τερνέστη, το Βουκουρέστι, τη Λειψία, το Παρίσι, το Μόναχο και το Βελιγράδι. Πώς να ήταν άραγε η καθημερινότητα των Ελλήνων σε αυτές τις παροικίες; Μπορούμε να τη φανταστούμε και να την καταγράψουμε περιληπτικά;

A. Στις παρακάτω πηγές μπορούμε να διαβάσουμε κάποιους θρύλους των Ελλήνων.

■ **Ο παπάς της Αγια-Σοφιάς**

Όταν οι Τούρκοι μπήκαν στον ναό της Αγίας Σοφίας, δεν είχε τελειώσει ακόμη η λειτουργία. Ένας γενίτσαρος έβγαλε το σπαθί του για να σκοτώσει τον παπά, αλλά εκείνος εξαφανίστηκε. Θα γυρίσει να τελειώσει τη λειτουργία, όταν οι Έλληνες πάρουν πίσω την Κωνσταντινούπολη.

■ **Ο Άγιος Γεώργιος σκοτώνει τον δράκο, που ετομάζεται να καταβροχθίσει τη μοναχοκόρη του άρχοντα ενός χωριού στη σημερινή Λιβύη. Πρόκειται για έναν από τους πιο γνωστούς θρησκευτικούς θρύλους.**

Πάολο Ουτσέλο (1470), Άγιος Γεώργιος, Εθνική Πινακοθήκη, Λονδίνο

Χωριζόμαστε σε μικρές ομάδες και συζητάμε την παρακάτω φράση του μεγάλου μας ποιητή Οδυσσέα Ελύτη.

■ **«Καμιά επανάσταση, ούτε στην τέχνη, ούτε στη ζωή, δεν έχει περισσότερες ελπίδες επιτυχίας, από 'κείνη που χρησιμοποιεί για ορμητήριο* της την παράδοση».**

ορμητήριο:
αφετηρία

Συμφωνούμε με τον ποιητή; Με ποιον τρόπο η παράδοση έπαιξε ρόλο στην Επανάσταση του 1821; Για να απαντήσουμε, ας σκεφτούμε τα δημοτικά τραγούδια, τις ιστορίες και τους θρύλους, τα έθιμα, την ενδυμασία, τις εορτές και τη θρησκευτική παράδοση.

Θεόφιλος, Πάσχα Ελλήνων. Μουσείο Θεόφιλου, Λέσβος

- A. Χρησιμοποιώντας τις παρακάτω λέξεις-κλειδιά, γράφουμε μια παράγραφο με τίτλο «Οι Δάσκαλοι του γένους» και προσπαθούμε να φωτίσουμε τον ρόλο τους κατά την προετοιμασία του Αγώνα των Ελλήνων για την ανεξαρτησία.

λόγιοι,
αφύπνιση,
εθνική συνείδηση,
βιβλία,
διαφωτισμός,
φιλοσοφία,
μαθηματικά,
γεωγραφία,
φιλελεύθεροι,
ελληνική γλώσσα,
δημοτική

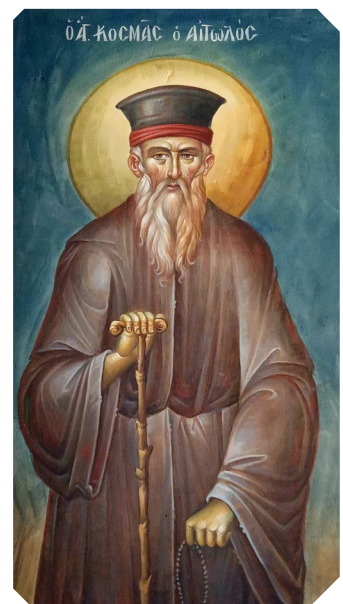
- B. Ας τοποθετήσουμε στη σωστή σειρά τους τις παρακάτω πληροφορίες σχετικά με τη ζωή και το έργο του Κοσμά του Αιτωλού.

□ Το 1749 ξεκίνησε σπουδές θεολογίας και φιλοσοφίας στην Αθωνιάδα Σχολή του Αγίου Όρους.

□ Παρακινούσε με πάθος τους Έλληνες να ιδρύσουν σχολεία. Μέχρι τον θάνατό του, το 1779, είχε κατορθώσει να δημιουργηθούν 200 σχολεία!

□ Γεννήθηκε το 1714 στο Μέγα Δένδρο της Αιτωλίας.

□ Το 1759 ξεκίνησε περιοδείες στον ελλαδικό χώρο. Με τα λόγια του είχε σκοπό να ενισχύσει την εθνική συνείδηση και να εμποδίσει τους εξισλαμισμούς.

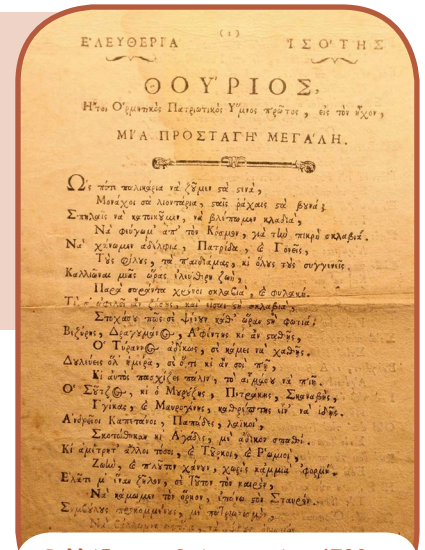

A.

Ο Θούριος Του Ρήγα

«Ως πότε, παλικάρια, θα ζούμε στα στενά
μονάχοι, σαν λιοντάρια, στις ράχες, στα βουνά;
Σπηλιές να κατοικούμε να βλέπουμε κλαδιά.
να φεύγουμε απ' τον κόσμο για την πικρή σκλαβιά;
Καλύτερα μιας ώρας ελεύθερη ζωή,
παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή!»

Αφού διαβάσουμε το απόσπασμα του Θούριου, απαντάμε στην ερώτηση:
Σε ποιους απευθύνεται ο Ρήγας Βελεστινλής και ποιος είναι ο σκοπός του;

Φυλλάδιο του Θούριου από το 1798.
Βιβλιοθήκη Ακαδημίας Αθηνών

B.

Ο Αδαμάντιος Κοραΐς και η εκπαίδευση

Όπως και άλλοι στοχαστές του Διαφωτισμού, ο Κοραΐς ταύτιζε την προκατάληψη και τη «δεισιδαιμονία»* με την αμάθεια και κατέβαλλε προσπάθειες για την καταπολέμηση της πνευματικής ανεπάρκειας των συμπατριωτών του. Δεν είχε καμία αμφιβολία ότι, εάν τους έφερνε σε στενότερη επαφή με τις ηθικές αρχές των ένδοξων προγόνων εφοδιάζοντάς τους με εκδόσεις των κλασικών που ο ίδιος ετοίμαζε με πάθος και φιλολογική ακρίβεια τη μία μετά την άλλη, θα μπορούσε να νικήσει τον πιο ύπουλο εχθρό, την αμάθεια.

M. Vitti, Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας, σ. 189 (διασκευή)

δεισιδαιμονία:
παραλόγος φόβος
για τυχαία πράγματα

Με βάση τις πληροφορίες που υπάρχουν στο βιβλίο σου και τη βοήθεια του παραπάνω κειμένου, προσπάθησε να απαντήσεις στην ερώτηση: Ποιες ήταν οι απόψεις του Αδαμάντιου Κοραΐ για την παιδεία του Γένους και τι ενέργειες έκανε για να εφαρμόσει αυτά που πίστευε;

A. Διαβάζουμε το δημοτικό τραγούδι «Ο Χορός του Ζαλόγγου»

Θεόφιλος, 1929

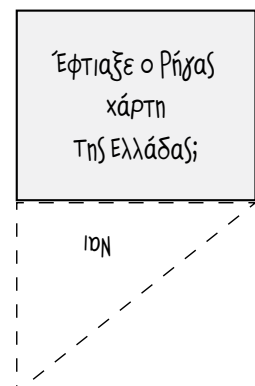
Έχε γεια καημένη κόσμε.
 έχε γεια γλυκιά ζωή.
 Έχετε γεια βρυσούλες,
 λόγγοι, βουνά, ραχούλες.
 Έχετε γεια βρυσούλες
 κι εσείς Σουλιωτοπούλες.
 Στη στεριά δε ζει το ψάρι,
 ούτε ανθός στην αμμουδιά.
 Έχετε γεια βρυσούλες,
 λόγγοι, βουνά, ραχούλες.
 Έχετε γεια βρυσούλες
 κι εσείς Σουλιωτοπούλες.
 Κι οι Σουλιώτισσες δε ζούνε
 δίχως την ελευθεριά.
 Έχετε γεια βρυσούλες,
 λόγγοι, βουνά, ραχούλες.
 Έχετε γεια βρυσούλες
 κι εσείς Σουλιωτοπούλες.

και κάνουμε τρεις σύντομες ερωτήσεις στις Σουλιώτισσες:

1.
2.
3.

B. «Κυνήγι» ιστορικών ερωτήσεων

- 1 Χωριζόμαστε σε ομάδες.
- 2 Κάθε ομάδα φτιάχνει έξι κάρτες με ερωτήσεις και απαντήσεις από την Ενότητα 2 «Οι Έλληνες κάτω από ξένη κυριαρχία».
- 3 Με όποια σειρά αποφασιστεί, κάθε ομάδα διαλέγει μία κάρτα και διαβάζει την ερώτηση στις άλλες ομάδες.
- 4 Τα μέλη των άλλων ομάδων συζητούν και γράφουν την απάντηση σε ένα χαρτί.
- 5 Η ομάδα που ρωτάει, διαβάζει δυνατά τη σωστή απάντηση και δίνει από έναν βαθμό σε κάθε ομάδα που τη βρήκε.
- 6 Το παιχνίδι τελειώνει, όταν έχουν απαντηθεί όλες οι κάρτες.

A. Σχεδόν σε κάθε περιοχή της Ελλάδας υπάρχει κάποια οδός ή πλατεία που έχει πάρει το όνομά της από τη Φιλική Εταιρεία και τους ιδρυτές ή τα βασικότερα μέλη της. Τις βρίσκουμε σε χάρτες ή στον τόπο μας και τις παρουσιάζουμε στην τάξη.

Γνωστά μέλη της Φιλικής Εταιρείας

Υψηλάντης
 Ξάνθος
 Σκουφάς
 Τσακάλωφ
 Σέκερης
 Αναγνωστόπουλος

Πλατεία Φιλικής Εταιρείας, Κολωνάκι, Αθήνα

Οδός Φιλικής Εταιρείας, Θεσσαλονίκη

Το κρυπτογραφικό αλφάβητο της Φιλικής Εταιρείας

B. Διαβάζουμε το κείμενο και κατόπιν συμπληρώνουμε την κάρτα πληροφοριών.

Η πρωτομάννα των Φιλικών

Η Ελισάβετ Υψηλάντη γεννήθηκε το 1768. Την ονομάζουν «Πρωτομάννα των Φιλικών», επειδή τρεις γιοι της ήταν Φιλικοί: ο Αλέξανδρος, ο Δημήτριος και ο Νικόλαος Υψηλάντης. Επιπλέον, στο σπίτι της, στο Ιάσιο της Μολδοβλαχίας, έγιναν οι πρώτες συναντήσεις για την ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας αλλά και εκεί αποφασίστηκε η έναρξη της Επανάστασης. Η Ελισάβετ Υψηλάντη ήταν ένα από τα πρώτα γυναικεία μέλη της Φιλικής Εταιρείας. Στήριξε τον απελευθερωτικό αγώνα με κάθε τρόπο και διέθεσε σε αυτόν όλη της την περιουσία. Πέθανε στην Οδησό το 1866.

Γενικές πληροφορίες

Όνομα:

Χρονολογία γέννησης:

Έτος θανάτου:

Παιδιά:

Προσφορά στην Επανάσταση:

.....

.....

Άλλες λεπτομέρειες:.....

.....

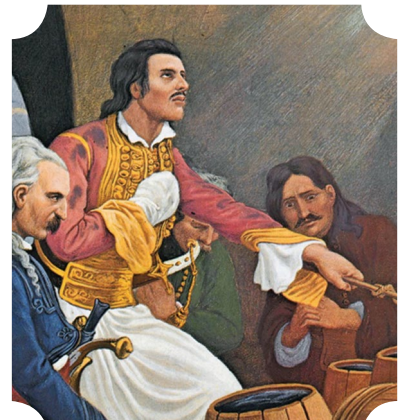
.....

A. Τοποθετούμε τα παρακάτω γεγονότα στη σωστή σειρά.

- Ένα μέρος του ελληνικού στρατού ηττάται στο Σκουλένι από τους Οθωμανούς.
- Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης συγκροτεί στρατό και διασχίζει τον ποταμό Προύθο.
- Εκδίδεται η επαναστατική προκήρυξη «Μάχου υπέρ Πίστεως και Πατρίδος».
- Ο τσάρος της Ρωσίας καθαιρεί τον Υψηλάντη από το στρατιωτικό του αξίωμα.
- Η Φιλική Εταιρία αποφασίζει η Επανάσταση να ξεκινήσει από τις παραδουνάβιες ηγεμονίες.
- Οι οπλαρχηγοί Γεωργάκης Ολύμπιος και Ιωάννης Φαρμάκης εγκλωβίζονται στη μονή Σέκκου.
- Ο Ιερός Λόχος χάνει τη μάχη στο Δραγατσάνι.

Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης

Πήτερ φον Ες, Το ολοκαύτωμα της μονής Σέκου. Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα

B. Συμπληρώνουμε τη μεσοστιχίδα.

___ Υ ___	Πέρασε αυτόν τον ποταμό.
Ψ ___	Είχε ο στρατός που μαχόταν.
Η ___	Η μάχη στο Δραγατσάνι κατέληξε σε ___ του ελληνικού στρατού.
Λ ___	Η δεύτερη λέξη της ονομασίας της επίλεκτης ομάδας.
___ Α ___	Ήταν ο Ιωάννης Φαρμάκης και ο Γεωργάκης Ολύμπιος.
___ Ν ___	Ξεκινάει στις παραδουνάβιες ηγεμονίες.
___ Τ ___	Συλλαμβάνεται εκεί ο Υψηλάντης.
___ Η	Πολλοί «Ιερολοχίτες» την έχασαν στο Δραγατσάνι.
Σ ___	Ένα τμήμα του διαλυμένου στρατού αντιμετωπίζει εκεί χωρίς επιτυχία τους Οθωμανούς.

Σύμφωνα με την παράδοση, η Ελληνική Επανάσταση στην Πελοπόννησο ξεκίνησε στις 25 Μαρτίου 1821, όταν ο Παλαιών Πατρών Γερμανός ύψωσε το λάβαρο της επανάστασης στο μοναστήρι της Αγίας Λαύρας των Καλαβρύτων. Αυτή η άποψη έγινε δημοφιλής από τα πρώτα μετεπαναστατικά χρόνια και αποτυπώθηκε από πολλούς ζωγράφους.

Ωστόσο, οι ιστορικοί αμφισβητούν πλέον την ακρίβεια της πληροφορίας, η οποία πιθανώς να οφείλεται στην περιγραφή της κήρυξης της Επανάστασης του 1821 που έχει κάνει ο Γάλλος φιλέλληνας Φρανσουά Πουκεβίλ στο βιβλίο του «Ιστορία της αναγέννησης της Ελλάδας» (1824).

A. Βλέπουμε τον πίνακα και παρατηρούμε:

- ▶ τα χρώματα, τις φιγούρες, το φως, τις σκιές, τα αντικείμενα, τη στάση του σώματος
- ▶ τις λεπτομέρειες στα ρούχα και τον εξοπλισμό των ανθρώπων.

Βλέπουμε τον πίνακα και σκεφτόμαστε:

- ▶ Τι συναισθήματα μάς προκαλεί;
- ▶ Ποια στοιχεία προσπαθεί ο καλλιτέχνης να μας κάνει να προσέξουμε;
- ▶ Ποιες απορίες μάς γεννώνται;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Θεόδωρος Βρυζάκης (1865). Ο Παλαιών Πατρών Γερμανός ευλογεί τη σημαία της Επανάστασης. Εθνική Πινακοθήκη της Ελλάδας, Αθήνα

B. Ας προσπαθήσουμε τώρα να αναπαραστήσουμε τη σκηνή του ζωγραφικού πίνακα. Φανταζόμαστε ότι είμαστε τα μοντέλα του Βρυζάκη. Καθένας/καθεμία από εμάς αναλαμβάνει έναν ρόλο και μιμείται τη στάση και την έκφραση του προσώπου που υπάρχει στον πίνακα.

- A. Φτιάξε τον δικό σου χάρτη ιδεών για να θυμάσαι τα γεγονότα και τις προσωπικότητες που σημάδεψαν την Ελληνική Επανάσταση στη Μακεδονία, τη Θεσσαλία και την Ήπειρο.

- B. Φαντάσου ότι βρίσκεσαι στο χωριό που έχει το όνομα του Εμμανουήλ Παπά και πρέπει να εκφωνήσεις έναν λόγο για τον σημαντικό αυτόν αγωνιστή. Για περισσότερες πληροφορίες μπορείς να συμβουλευτείς το διπλανό ΨΜΑ.

Συμπλήρωσε τα παρακάτω σημεία που πρέπει να περιλαμβάνει ο λόγος σου:

- ▶ Βιογραφικές πληροφορίες
- ▶ Σημαντικά γεγονότα της εποχής του
- ▶ Συνεισφορά στον Αγώνα για την ανεξαρτησία

Πληροφορίες για τον Εμμανουήλ Παπά

5 Η Επανάσταση στα νησιά του Αιγαίου και ο Κωνσταντίνος Κανάρης

A. Συμπληρώνουμε τα κενά με τις λέξεις που μας δίνονται.

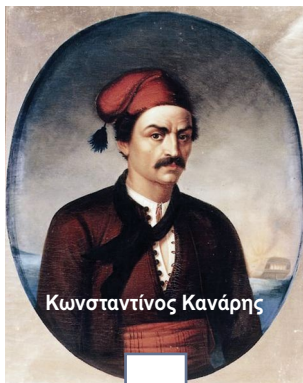
Πολλά νησιά ξεσηκώνονται, αξιοποιώντας την ικανότητα των _____ τους. Εκείνοι, με τα πλοία τους, τα οποία μετατρέπουν σε πολεμικά, παίρνουν μέρος σε ναυμαχίες, όπου καταστρέφουν με τα _____ τον στόλο των εχθρών.

Ο στόλος των Οθωμανών επιτίθεται στη _____ και ακολουθεί η σφαγή πολλών κατοίκων του νησιού πριν από την καταστροφή των νήσων Κάσος και _____. Ο Κωνσταντίνος Κανάρης, μια σπουδαία προσωπικότητα του Αγώνα στη θάλασσα, καταφέρνει να πυρπολήσει τη _____ του τουρκικού στόλου στο λιμάνι της Χίου.

Οι Οθωμανοί, επειδή νιώθουν απειλή, ζητούν βοήθεια από τον Αιγύπτιο _____. Ο Ανδρέας _____, όμως, θα συντρίψει τον τουρκοαιγυπτιακό στόλο στον κόλπο του Γέροντα.

πυρπολικά,
πασά,
Ψαρά,
ναυτικών,
Χίο,
Μιαούλης,
ναυαρχίδα

B. Με τη βοήθεια του παρακάτω ΨΜΑ, αντιστοιχίζουμε τα πρόσωπα με τις ενέργειές τους.

Προσωπογραφίες από το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, Αθήνα

Ο Αγώνας
του 1821
στη θάλασσα

1

Αποκτά την προσωνομία «Μπουρλοτιέρης».

2

Διαθέτει δυνάμεις και βοηθάει τους Οθωμανούς.

3

Πυρπολεί τουρκικό πλοίο στην Ερεσσό Λέσβου.

4

Στις Σπέτσες εμποδίζει τον ανεφοδιασμό των Οθωμανών του Ναυπλίου.

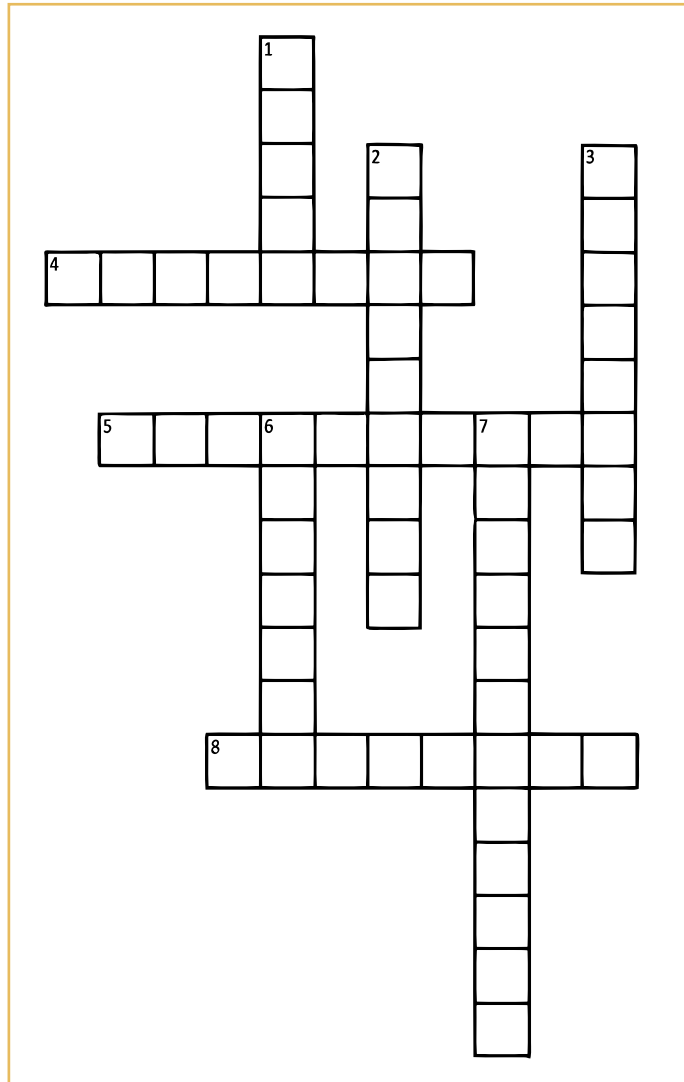
A. Συμπληρώνουμε το σταυρόλεξο.

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

- 4. Κατέβηκε από τα Ιωάννινα με σκοπό να επανακαταλάβει την Τριπολιτσά.
- 5. Εκεί έστησε ενέδρα ο Κολοκοτρώνης στον Δράμαλη.
- 8. Εκεί έγινε η πιο σημαντική μάχη πριν την άλωση της Τριπολιτσάς.

ΚΑΘΕΤΑ

- 1. Εκεί βρισκόταν ένα από τα στρατόπεδα των Ελλήνων κατά την πολιορκία της Τριπολιτσάς
- 2. Με την ομάδα του πήγαν στο κάστρο του Άργους για να πολεμήσουν τον Δράμαλη.
- 3. Ο πασάς που το όνομά του συνδέθηκε με την άλωση της Τριπολιτσάς.
- 6. Και πάλι το ελληνικό στρατόπεδο κατά την πολιορκία της Τριπολιτσάς.
- 7. Ο στρατηγικός νους του Αγώνα.

B. Βλέπουμε πολύ συχνά αυτό το σύνθημα σε εικόνες που σχετίζονται με την Επανάσταση του 1821. Ας συζητήσουμε το νόημά του για τους Έλληνες εκείνης της εποχής.

Η αδελφοποίηση αποτελεί στοιχείο της ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης που διαδίδεται ευρέως στα χρόνια της Τουρκοκρατίας στα μέρη όπου δρουν οι κλέφτες. Το έθιμο αυτό συνδέει και τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη με τον Μάρκο Μπότσαρη. «Αδελφοποιτός» του Μπότσαρη, λοιπόν, έγινε και ο Γέρος του Μοριά, αναγνωρίζοντας το ήθος και την ηγετική αξία του. Η τελετή της αδελφοποίησης των δύο αγωνιστών έγινε στις 28 Μαΐου του 1822 ενώπιον ιερέα και με την παρουσία πολλών οπλαρχηγών.

A. Με την τελετή της αδελφοποίησης επισφραγίζεται η φιλία των δύο αδελφοποιτών και δίνονται αμοιβαίες υποσχέσεις ισόβιας αδελφικής αγάπης, σεβασμού και αλληλοβοήθειας. Μπορούμε να φανταστούμε τι υποσχέθηκαν ο Κολοκοτρώνης και ο Μπότσαρης, ο ένας στον άλλον;

.....

.....

.....

Οι γυναίκες του Αγώνα

Οι γυναίκες στην Επανάσταση του 1821

B. Στο διπλανό ΨΜΑ υπάρχουν πληροφορίες για αρκετές ηρωίδες του 1821. Τις διαβάζουμε και μετά παρουσιάζουμε στην τάξη μία από αυτές τις γυναίκες, χωρίς να πούμε το όνομά της. Μπορούν οι συμμαθητές/-τριές μας να μαντέψουν για ποια ηρωίδα πρόκειται;

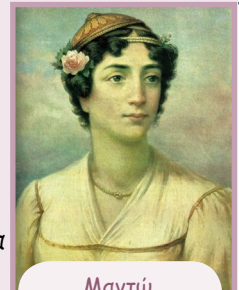
Γ. Διαβάζουμε τα παρακάτω κείμενα για τη Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα και τη Μαντώ Μαυρογένους και εντοπίζουμε διαφορές ανάμεσα στις δύο ηρωίδες του 1821.

Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα

Η καπετάνισσα Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα, που ζούσε στις Σπέτσες, είναι η πιο γνωστή ηρωίδα της Ελληνικής Επανάστασης. Διέθεσε όλα της τα πλοία στον αγώνα για την ανεξαρτησία. Μάλιστα, με το πλοίο της «Αγαμέμνων» συμμετείχε στην πολιορκία του Ναυπλίου. Επίσης, μπήκε με το άλογο της από τους πρώτους στην Τριπολιτσά μετά την άλυσή της! Είχε κάνει δύο γάμους και είχε πολλά παιδιά. 193 χρόνια μετά τον θάνατό της, το ελληνικό κράτος της έδωσε τον βαθμό της υποναυάρχου.

Η Μαντώ Μαυρογένους καταγόταν από αριστοκρατική οικογένεια και ο πατέρας της ήταν Φιλικός. Ήταν πλούσια και καλλιεργημένη και μιλούσε πολλές ξένες γλώσσες. Με τα χρήματά της έφτιαξε στόλο που πολέμησε κατά τη διάρκεια του Αγώνα στη Μύκονο, την Κάρυστο και τη Χίο. Ήταν η μόνη γυναίκα που συμμετείχε στην Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας. Ο Καποδίστριας της έδωσε τον βαθμό του αντιστράτηγου. Δεν παντρεύτηκε ποτέ, αλλά αρραβωνιάστηκε τον Δημήτριο Υψηλάντη.

Μαντώ Μαυρογένους

Οι παραστάσεις προέρχονται από πίνακες του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου της Αθήνας

.....

.....

.....

A. α) Συμπληρώνουμε τα κενά με τις λέξεις που μας δίνονται.

Κατά την Α΄ Εθνοσυνέλευση οι _____ ψηφίζουν το πρώτο Σύνταγμα της Ελλάδας, το « _____ της Επιδαύρου», που είναι επηρεασμένο από τις ιδέες της Αμερικανικής και της Γαλλικής _____. Με αυτό ανακηρύσσεται η ελληνική ανεξαρτησία, ορίζεται το πολίτευμα της αβασίλευτης _____ και δημιουργείται ένα Εκτελεστικό και ένα _____ σώμα.

Επανάσταση,
παραστάτες,
δημοκρατία,
Σύνταγμα,
Βουλευτικό

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

β) Προσπαθούμε να αναπαραστήσουμε τη στιγμή που ψηφίζεται η ελληνική ανεξαρτησία, ετοιμάζοντας έναν σύντομο διάλογο ανάμεσα σε δύο παραστάτες (π.χ. μιλάει ο Μαυροκορδάτος και του απαντάει κάποιος άλλος παραστάτης).

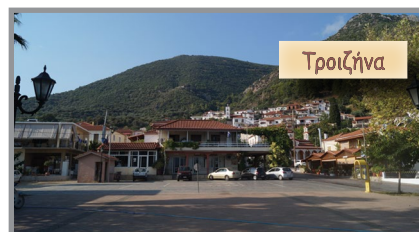
B. Ας «κατασκευάσουμε» μια εθνοσυνέλευση. Χωριζόμαστε σε ομάδες και δημιουργούμε τη δική μας εθνοσυνέλευση. Κάθε ομάδα ετοιμάζει μια πρόταση για να αντιμετωπίσει ένα πρόβλημα (της τάξης ή της γειτονιάς της), το συζητάει και αποφασίζουν όλα μαζί τα μέλη με ψηφοφορία, όπως έκαναν και οι αγωνιστές του 1821.

Γ. Αντιστοιχίζουμε, συνδέοντας την Εθνοσυνέλευση με τον τόπο:

Α΄ Εθνοσυνέλευση

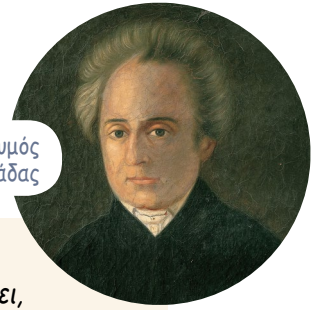
Β΄ Εθνοσυνέλευση

Γ΄ Εθνοσυνέλευση

- A.** Οι στροφές 144-147 του Εθνικού μας Ύμνου αναφέρονται στη διχόνοια που κόντεψε να κοστίσει την ελευθερία των Ελλήνων. Μελετάμε τους στίχους και απαντάμε στις ερωτήσεις.

Ο Διονύσιος Σολωμός
Εθνικός ποιητής της Ελλάδας

144. Η Διχόνοια που βαστάει
Ένα σκήπτρο η δολερή
Καθενός χαμογελάει,
Πάρ' το, λέγοντας, και συ.

146. Από στόμα οπού φθονάει,
Παλληκάρια, ας μην 'πωθή,
Πως το χέρι σας κτυπάει
Του αδελφού την κεφαλή.

145. Κειο το σκήπτρο που σας δείχνει
Έχει αλήθεια ωραία θωριά
Μην το πιάστε, γιατί ρίχνει
Εισέ δάκρυα θλιβερά.

147. Μην ειπούν στο στοχασμό τους
Τα ξένα έθνη αληθινά:
Εάν μισούνται ανάμεσό τους
Δεν τους πρέπει ελευθεριά.

- α)** Τι λέει η προσωποποιημένη Διχόνοια στους αγωνιστές του 1821;

.....

- β)** Τι τους λέει ο ποιητής ότι πρέπει να προσέξουν;

.....

- γ)** Σε ποια ξένα έθνη αναφέρεται;

.....

- δ)** Τι λένε τα ξένα έθνη για τους αγωνιστές του 1821;

.....

- B.** Αν ζούσαμε εκείνον τον καιρό, ποιες συμβουλές θα δίναμε στους επαναστατημένους Έλληνες, ώστε να αποφύγουν την ήττα στον χώρο της Πελοποννήσου;

.....

.....

.....

.....

- A. α) Διαβάζουμε ένα απόσπασμα από το ποίημα του Δ. Σολωμού «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι».

Άκρα του τάφου σιωπή στον κάμπο βασιλεύει·
 Λαλεί πουλί, παίρνει σπυρί, κι η μάνα το ζηλεύει.
 Τα μάτια η πείνα εμαύρισε· στα μάτια η μάνα μνέει*·
 Στέκει ο Σουλιώτης ο καλός παράμερα και κλαίει:
 «Έρμo** τουφέκι σκοτεινό, τί σ' έχω γω στο χέρι;
 Οπού συ μου 'γινες βαρύ κι ο Αγαρηνός*** το ξέρει».

- * μνέει: ορκίζεται
 ** έρμo: κακόμοιρο
 *** Αγαρηνός: Οθωμανός

- β) Αν ενώσουμε μία πρόταση από την πρώτη στήλη με μία από τη δεύτερη, μπορούμε να εξηγήσουμε το νόημα του αποσπάσματος. Ας το δοκιμάσουμε.

Στο Μεσολόγγι επικρατεί

Το πουλί κελαηδάει και τρώει έναν σπόρο

Στα μάτια που έχουν μαυρίσει από την πείνα

Ο Σουλιώτης στέκεται

Κακόμοιρο τουφέκι μου,

Από την πείνα δεν μπορώ να σε σηκώσω

ορκίζεται εκδίκηση η μάνα

δεν έχω κουράγιο να σε κρατήσω στο χέρι μου

απόλυτη σιωπή, σαν σε τάφο

κι οι Οθωμανοί το γνωρίζουν αυτό καλά

και μια μάνα με παιδί στην αγκαλιά το ζηλεύει

λίγο πιο κει και μιλάει μόνος του, κλαίγοντας

- B. Αναζητούμε από το αρχείο της ΕΡΤ το ποίημα του Σολωμού μελοποιημένο από τον Γιάννη Μαρκόπουλο (<https://archive.ert.gr/73102/>) με ερμηνευτή τον Νίκο Ξυλούρη. Κατόπιν, ζωγραφίζουμε μια εικόνα που θεωρούμε ότι ταιριάζει με το ποίημα.

Ο Γιάννης Μαρκόπουλος

Ο Νίκος Ξυλούρης

A. Συνδέουμε τα στοιχεία της πρώτης στήλης με αυτά της δεύτερης.

Πολλοί μαζί και ενωμένοι πολεμούν για την πατρίδα με τον αρχηγό Καραϊσκάκη μπροστά	Μπροστά με θάρρος το στράτευμα οδηγεί, με το σπαθί και το ντουφέκι, τη λευτεριά τιμά πολύ.
Ακρόπολη	Ψωμί, νερό και μπαρούτι οδηγεί στη λευτεριά. Χωρίς αυτόν, το στράτευμα δεν στέκεται γερά.
Στη Ρούμελη κρυμμένη και από βουνά αγκαλιασμένη. Ο Καραϊσκάκης εκεί πολέμησε γενναία για λευτεριά παντοτινή και την ελληνική σημαία.	Στράτευμα
Καραϊσκάκης	Αράχωβα
Ανεφοδιασμός	Ψηλά στέκει στην Αθήνα και την ιστορία της κρατά. Στον Αγώνα για την ελευθερία έπαιξε ρόλο σοβαρό.

B. Ποια είναι η γνώμη σου για το σχέδιο του Καραϊσκάκη; Νομίζεις ότι μπορεί να βοηθήσει την Ελληνική Επανάσταση;

.....

.....

.....

Θεόδωρος Βρυζάκης (1855). Το στρατόπεδο του Καραϊσκάκη στην Καστέλλα. Εθνική Πινακοθήκη της Ελλάδας, Αθήνα

A. Παρακάτω βλέπουμε τα πορτραίτα κάποιων σημαντικών φιλελλήνων με τα ονόματά τους να είναι γραμμένα με λατινικούς χαρακτήρες. Μπορούμε να τα αντιστοιχίσουμε με το σχετικό κείμενο ή τοπωνύμιο;

Προσοχή! Πολλά τοπωνύμια έχουν γραφτεί με το όνομα του φιλέλληνα εξελληνισμένο, όπως γινόταν συχνά τον 19ο αιώνα.

Lord Byron

George Canning

Duchesse de Plaisance

Ambroise-Firmin Didot

Jean Gabriel Eynard

1

Η πλατεία Κάννιγγος στην Αθήνα πήρε το όνομά της από αυτόν τον Άγγλο πολιτικό, ο οποίος ως πρωθυπουργός βοήθησε πολύ τον ελληνικό σκοπό.

2

Πολλές οδοί πήραν το όνομά τους από τον Ελβετό Εϋνάρδο. Ήταν προσωπικός φίλος του Ιωάννη Καποδίστρια και βοήθησε πολλά ορφανά της Επανάστασης να ζήσουν ελεύθερα στη Δυτική Ευρώπη και να μορφωθούν.

4

Η οδός Διδότου της Αθήνας πήρε το όνομά της από τον Γάλλο τυπογράφο-εκδότη και φίλο του Αδαμάντιου Κοραή, ο οποίος βοήθησε τον Αγώνα με τα βιβλία που τύπωσε.

3

Η περιοχή Βύρωνας, στην πλαγιά του Υμηττού, ονομάστηκε έτσι από τον πιο διάσημο φιλέλληνα.

5

Ο σταθμός «Δουκίσσης Πλακεντίας» στο μετρό της Αθήνας πήρε το όνομά του από αυτήν τη Γαλλίδα αριστοκράτισσα και φίλη του Ιωάννη Καποδίστρια, η οποία διέθεσε τα κοσμήματά της υπέρ του εθνικοαπελευθερωτικού Αγώνα της Ελλάδας.

Λόρδος Βύρων εναντίον Λόρδου Έλγιν

B. Διαλέγεις έναν φιλέλληνα από το βιβλίο σου και μιλάς στην τάξη για τη συνεισφορά του. Βρίσκεις αν υπάρχει μνημείο για το ιστορικό πρόσωπο που παρουσιάζεις ή αν έχει δοθεί το όνομά του σε περιοχή ή οδό.

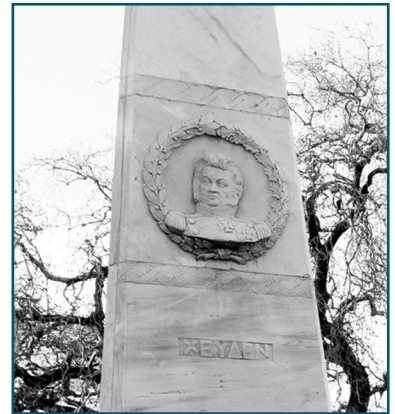
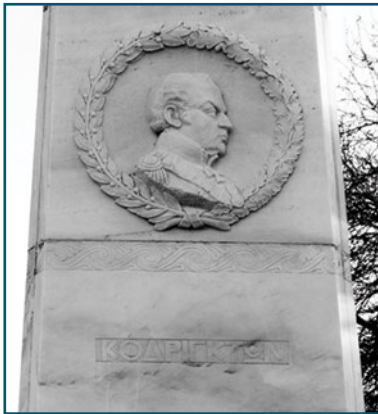
.....

.....

.....

.....

A. Στις παρακάτω εικόνες βλέπουμε λεπτομέρειες από το Μνημείο των Τριών Ναυάρχων στην Πύλο. Τις παρατηρούμε και απαντάμε στην ερώτηση:

Οι φωτογραφίες είναι ευγενική παραχώρηση του κ. Στέλιου Σπυρόπουλου

Ποιοι ήταν οι τρεις ναύαρχοι που ηγήθηκαν της ναυμαχίας του Ναυαρίνου;

.....

.....

.....

B. Βλέπουμε τον πίνακα και παρατηρούμε: τα χρώματα, το φως, τις σκιές, τα αντικείμενα, τους ανθρώπους.

Βλέπουμε τον πίνακα και σκεφτόμαστε:

► Τι συναισθήματα μάς προκαλεί το συγκεκριμένο έργο;

.....

.....

► Ποια στοιχεία θεωρούμε ότι θα ήθελε ο καλλιτέχνης να παρατηρήσουμε;

.....

.....

► Ποιες απορίες μάς γεννώνται;

.....

.....

Sir John Theophilus Lee (περίπου 1830). Η Ναυμαχία του Ναυαρίνου. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, Αθήνα

A. Το έργο του Ιωάννη Καποδίστρια με στόχο τη δημιουργία ενός οργανωμένου κράτους επικεντρώθηκε σε τέσσερις τομείς: τη διοίκηση, την οικονομία, τον στρατό και την εκπαίδευση. Καταγράφουμε δύο από τα μέτρα που έλαβε σε κάθε τομέα:

Το έργο
του Ιωάννη
Καποδίστρια

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

► **Διοίκηση:**

1.
2.

► **Οικονομία:**

1.
2.

► **Στρατός:**

1.
2.

► **Εκπαίδευση:**

1.
2.

B. Τοποθετούμε τα γεγονότα στην κανονική τους σειρά.

Κατά την καποδιστριακή περίοδο (1828-1831):

☐ Η Στερεά Ελλάδα παραδίνεται στους Έλληνες.	☐
☐ Ο Καποδίστριας επιστρέφει στο Ναύπλιο ως Κυβερνήτης.	☐
☐ Πραγματοποιείται η Δ΄ Εθνοσυνέλευση.	☐
☐ Δίνεται μάχη στην Πέτρα της Βοιωτίας.	☐
☐ Ιδρύεται η Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα και κόβεται νέο νόμισμα.	☐
☐ Ο Ιωάννης Καποδίστριας φτάνει στην Ελλάδα και μεταβαίνει στην Αίγινα.	☐
☐ Ο Κυβερνήτης δολοφονείται στο Ναύπλιο.	☐
☐ Λειτουργεί το Ορφανοτροφείο στην Αίγινα.	☐

A. Στο διπλανό ΨΜΑ υπάρχουν οι Συνθήκες και τα Πρωτόκολλα με τα οποία δημιουργήθηκε το πρώτο ελληνικό κράτος. Μπορούμε να διακρίνουμε τις αλλαγές στα όρια του πάνω σε έναν σύγχρονο χάρτη της Ελλάδας;

Οι Συνθήκες και τα Πρωτόκολλα της Ανεξαρτησίας

Χάρτης της Ελλάδας

B. Ο Λουντοβίκο Λιπαρίνι φιλοτέχνησε το 1850 τον παρακάτω πίνακα, ο οποίος παραχωρήθηκε στην Ελλάδα με αφορμή τον εορτασμό των 200 ετών από την Ελληνική Επανάσταση.

Εδώ απεικονίζεται ο λόρδος Βύρων, ντυμένος στα γαλανόλευκα, να υψώνει το αριστερό του χέρι για να ορκιστεί, ενώ στο δεξί κρατάει το σπαθί του. Τι θα ρωτούσαμε τον ζωγράφο του πίνακα, αν μπορούσαμε να τον συναντήσουμε;

Λουντοβίκο Λιπαρίνι (1850), Ο όρκος του Βύρωνα στον τάφο του Μάρκου Μπότσαρη στο Μεσολόγγι. Δημοτικό Μουσείο Τρεβίζο, Ιταλία

.....

.....

.....

.....

Μορφές του Αγώνα σε γραμματόσημα

Γ. «Κυνήγι» ιστορικών ερωτήσεων

Συνεχίζουμε το παιχνίδι που δημιουργήσαμε στην Ενότητα 2. Χωριζόμαστε σε ομάδες και δημιουργούμε κάρτες με ερωτήσεις από την Ενότητα 3: **«Προετοιμασία και σταθμοί της Ελληνικής Επανάστασης του 1821-1830».**

Πότε έγινε η Έξοδος του Μεσολογγίου;

Το 1826

A. Βρίσκουμε στο παρακάτω κρυπτόλεξο τις 10 λέξεις που υπάρχουν δίπλα του και σχετίζονται με το έργο της αντιβασιλείας και της βασιλείας του Όθωνα.

Ε	Ε	Β	Σ	Ο	Ε	Γ	Ο	Β	Β	Ε	Θ	Α	Σ	Π	Θ	Ω	Δ	Ω	Υ
Τ	Κ	Α	Γ	Ε	Ω	Ω	Φ	Β	Κ	Ε	Ν	Γ	Ε	Δ	Κ	Ρ	Κ	Α	Γ
Φ	Σ	Υ	Λ	Α	Κ	Ο	Μ	Σ	Μ	Φ	Γ	Α	Σ	Θ	Ι	Ο	Υ	Ι	Μ
Σ	Η	Α	Α	Υ	Γ	Π	Η	Η	Α	Σ	Α	Ρ	Δ	Ρ	Τ	Η	Ω	Ν	Π
Λ	Ε	Ρ	Ο	Ι	Ο	Ι	Α	Ω	Τ	Υ	Α	Α	Β	Σ	Φ	Η	Σ	Υ	Κ
Δ	Ω	Ι	Γ	Τ	Δ	Υ	Σ	Ι	Θ	Ι	Ω	Ν	Μ	Η	Μ	Π	Α	Κ	Ε
Τ	Θ	Α	Ο	Π	Α	Ε	Ο	Ι	Δ	Μ	Β	Υ	Ι	Α	Σ	Β	Η	Β	Φ
Β	Ε	Ρ	Α	Υ	Α	Ν	Α	Ο	Φ	Ε	Λ	Λ	Ι	Η	Λ	Ω	Σ	Φ	Ο
Δ	Γ	Θ	Ο	Π	Σ	Λ	Α	Υ	Μ	Κ	Υ	Ε	Ο	Γ	Δ	Ι	Φ	Ω	Ο
Α	Κ	Τ	Η	Μ	Ο	Ν	Α	Σ	Τ	Φ	Σ	Σ	Σ	Γ	Γ	Η	Α	Π	Θ
Σ	Δ	Ω	Υ	Ο	Ω	Η	Σ	Κ	Ε	Ο	Θ	Τ	Η	Ω	Ν	Α	Σ	Π	Φ
Υ	Β	Μ	Π	Μ	Λ	Ε	Μ	Σ	Ρ	Λ	Κ	Γ	Ρ	Α	Ρ	Λ	Β	Ε	Δ
Ν	Β	Δ	Υ	Ω	Κ	Α	Μ	Φ	Τ	Β	Η	Ε	Σ	Α	Λ	Γ	Ο	Α	Ρ
Τ	Υ	Κ	Γ	Μ	Δ	Π	Ν	Δ	Θ	Θ	Ε	Φ	Φ	Ν	Τ	Ο	Ο	Υ	Κ
Α	Ρ	Μ	Σ	Η	Ο	Μ	Ο	Ν	Ο	Ι	Α	Λ	Α	Α	Ν	Ο	Ρ	Ο	Ο
Γ	Δ	Λ	Μ	Δ	Κ	Λ	Μ	Ω	Η	Τ	Σ	Δ	Η	Ε	Λ	Τ	Σ	Λ	Η
Μ	Ι	Ο	Β	Σ	Τ	Ν	Β	Π	Θ	Α	Α	Ε	Ω	Υ	Η	Ο	Ε	Ε	Ν
Α	Φ	Β	Ο	Α	Ν	Β	Υ	Μ	Ν	Ο	Μ	Ο	Ι	Υ	Ν	Γ	Θ	Φ	Τ
Φ	Θ	Ν	Ε	Ε	Η	Σ	Δ	Ν	Κ	Ρ	Ρ	Φ	Δ	Κ	Ι	Τ	Ι	Φ	Ρ
Π	Ο	Θ	Ω	Ν	Α	Σ	Κ	Ι	Δ	Υ	Δ	Ρ	Ρ	Μ	Α	Η	Η	Α	Λ

Η νεοκλασική αρχιτεκτονική της Αθήνας

ακτήμονας, Αμαλία, αυτοκέφαλο, Βαυαρία, εκπαίδευση, Όθων, ομόνοια, νόμοι ή νομοί, στρατός, Σύνταγμα

Έξωση του Όθωνα και της Αμαλίας, 1863

Η έξωση του Όθωνα και της Αμαλίας

B. Το κουίζ της περιόδου του Όθωνα. Γράφουμε:

▶ τα ονόματα του πρώτου βασιλικού ζεύγους της Ελλάδας

▶ το μέρος από το οποίο καταγόταν ο πρώτος βασιλιάς της Ελλάδας

▶ τους τρεις τομείς με τους οποίους ασχολήθηκε η αντιβασιλεία

▶ δύο λέξεις που έχουν σχέση με την αναίμακτη επανάσταση του 1843 και έδωσαν το όνομά τους σε μία πλατεία και σε μία οδό της Αθήνας.

Γ. Τι έκανε η αντιβασιλεία για τους νόμους και τι για τους νομούς;

.....

.....

2 Ο Γεώργιος Α΄, η βασιλεία του και η επικράτηση του κοινοβουλευτισμού

A. Ενώνουμε τα γεγονότα με τις χρονολογίες.

- ▶ Ο Γεώργιος Α΄ γίνεται βασιλιάς.
- ▶ Τα Επτάνησα ενσωματώνονται στην Ελλάδα.
- ▶ Διευρύνονται τα ελληνικά σύνορα με την απόκτηση της Θεσσαλίας και της Άρτας.
- ▶ Επιβολή Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου στην Ελλάδα.

1893

1881

1864

1863

Όθων και
Γεώργιος Α΄

B. Χωριζόμαστε σε τρεις ομάδες.

- Η **1η ομάδα** γράφει μια ομιλία του Χαρίλαου Τρικούπη σαν να την έχει γράψει ο ίδιος, στην οποία εξηγεί για ποιους λόγους είναι σημαντικά για το κράτος τα έργα υποδομής, όπως οι δρόμοι, ο σιδηρόδρομος και οι γέφυρες.
- Η **2η ομάδα** κατασκευάζει έναν χάρτη με τη σιδηροδρομική γραμμή που δημιουργήθηκε τότε και ένα σχέδιο γέφυρας που έφτιαξε ο Τρικούπης (π.χ. τη γέφυρα στον πορθμό του Ευρίπου στη Χαλκίδα), ώστε να εμπλουτισθεί με εποπτικό υλικό η ομιλία του πρωθυπουργού.
- Η **3η ομάδα** χωρίζεται σε δύο μέρη: το πρώτο παριστάνει τους πολιτικούς που υποστηρίζουν τα έργα του Τρικούπη και το δεύτερο τους αντιπάλους του, οι οποίοι επικεντρώνονται στη φράση «Δυστυχώς επτωχεύσαμεν».

Εθνικοί
ευεργέτες

Γελοιογραφία του Νέου Αριστοφάνη, με τον Τρικούπη να πνίγεται μέσα στη θάλασσα της λαϊκής οργής μετά την κυβερνητική πολιτική δανείων και φόρων

Τζουζέπε-Λορέντζο Γκατέρι (1867). Το Ολοκαύτωμα του Αρκαδίου. Εθνική Πινακοθήκη της Ελλάδας, Αθήνα

Ιβάν Αϊβαζόφσκυ (1867). Η ανατίναξη της μονής του Αρκαδίου. Εθνική Πινακοθήκη της Ελλάδας, Αθήνα

A. Επιλέγουμε έναν από τους δύο ζωγραφικούς πίνακες που αναφέρονται στο Αρκάδι και απαντάμε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- ▶ Τι βλέπουμε;.....
.....
- ▶ Υπάρχουν ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά στο έργο (μορφές, σχήματα κ.ά.);
.....
- ▶ Ποια είναι τα δυνατά σημεία κάθε έργου;.....
.....
- ▶ Καταφέρνει ή όχι ο καλλιτέχνης να μας εντυπωσιάσει ή να μας εκπλήξει;
.....
- ▶ Ποια ψυχική διάθεση μάς δημιουργεί το κάθε έργο;
.....

B. Συντάσσουμε ένα σύντομο κείμενο για το Αρκάδι με βάση τις σημειώσεις μας.

.....

- A.** Έχεις 1 λεπτό για να εξηγήσεις σε δύο συμμαθητές/-τριές σου τι σημαίνει η φράση:

«Μην το κάνεις Ανατολικό Ζήτημα!»

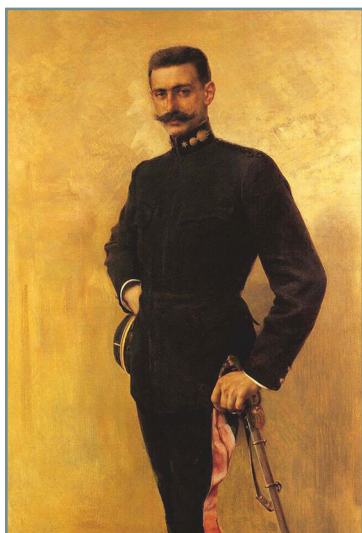

Τώρα ήρθε η σειρά των υπόλοιπων μαθητών/-τριών της τάξης να εξηγήσουν την παραπάνω φράση, επίσης σε ένα λεπτό. Ποιος/ποια την εξήγησε καλύτερα; Ας το αποφασίσει η τάξη.

- B.** Κυκλώνουμε τη σωστή απάντηση.

1. Η ένοπλη σύγκρουση μεταξύ Ελλήνων και Βουλγάρων ανταρτών στον χώρο της Μακεδονίας ονομάστηκε από τους ιστορικούς:

- α) Εθνοαπελευθερωτικός Αγώνας
- β) Μακεδονικός Αγώνας
- γ) Βαλκανικός Αγώνας

Γ. Ιακωβίδης (1904), Παύλος Μελάς.
Πίνακοθήκη Ευάγγελου Αβέρωφ, Μέτσοβο

2. Πώς ονομαζόταν ο Έλληνας αξιωματικός που σκοτώθηκε σε σύγκρουση με τον τουρκικό στρατό στο χωριό Σιάτιστα;
- α) Παύλος Μελάς
 - β) Ίων Δραγούμης
 - γ) Λάμπρος Κορομηλάς
3. Πώς ονομάστηκαν αυτοί που ήθελαν να κάνουν την Οθωμανική Αυτοκρατορία κράτος με Σύνταγμα;
- α) Μακεδονομάχοι
 - β) Νεότουρκοι
 - γ) Νικηφόροι

- Γ.** Με τις σωστές απαντήσεις γράφουμε μια παράγραφο για τον Μακεδονικό Αγώνα.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A. Συμπληρώνουμε τα κενά με τις λέξεις που μας δίνονται.

Την παραμονή του Δεκαπενταύγουστου του 1909 συγκεντρώνονται _____, οπλίτες και μερικοί πολίτες και δημιουργούν το _____ στου Γουδή, με το οποίο ζητούν την κατάργηση της βασιλείας ή την _____ του βασιλιά, τη βελτίωση του Συντάγματος και αλλαγές στο _____.

Η κυβέρνηση παραιτείται και προσκαλείται στην Αθήνα ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Ο Βενιζέλος ιδρύει το Κόμμα των _____, κερδίζει τις εκλογές του 1910 και ξεκινάει το έργο του _____ του ελληνικού κράτους.

αντικατάσταση,
εκσυγχρονισμού,
Κίνημα,
Φιλελεύθερων,
αξιωματικοί,
στράτευμα

B. Ολοκληρώνουμε τις προτάσεις, για να θυμηθούμε το έργο του Ελευθέριου Βενιζέλου.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος:
Αναθεωρεί το Σύνταγμα, χωρίς όμως να (___).
Αναδιοργανώνει με τη βοήθεια Γάλλων και Άγγλων αξιωματικών (___).
Προσδιορίζει τις (___) και ιδρύει (___).
Καθιερώνει υποχρεωτική τη (___).
Παίρνει μέτρα υπέρ των αγροτών και εναντίον της (___).

- (1) τον στρατό και τον στόλο
- (2) αλλάξει το πολίτευμα και να καταργήσει τη βασιλεία
- (3) εργατικούς συνεταιρισμούς
- (4) φοίτηση στο Δημοτικό σχολείο
- (5) εκμετάλλευσής τους από τους μεγαλογαιοκτήμονες
- (6) ώρες εργασίας

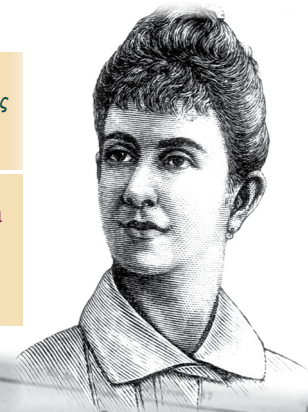
A. Καλλιρρόη Παρρέν, μια ελληνίδα **φεμινίστρια***.

Διαβάζουμε τις πληροφορίες για την Καλλιρρόη Παρρέν στο διπλανό ΨΜΑ και απαντάμε στις ερωτήσεις:

φεμινίστρια:
η γυναίκα που δίνει μάχες για τα δικαιώματα του γυναικείου φύλου

Η προσφορά της Καλλιρρόης Παρρέν

1. Τι είναι ο φεμινισμός;

.....

.....

2. Ποια ήταν η σημασία της *Εφημερίδας των Κυριών*;

.....

.....

B. Ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα στην Ελλάδα του 19ου αιώνα είναι η αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων, που πραγματοποιείται το 1896 στο Παναθηναϊκό Στάδιο της Αθήνας.

Αναζητούμε εικόνες, σύμβολα, αποκόμματα εφημερίδων και περιοδικών και φτιάχνουμε κολάζ με θέμα τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1896. Παρουσιάζουμε στην τάξη την εργασία μας.

Τελετή έναρξης των Πρώτων Ολυμπιακών Αγώνων (1896)

Γ. Με βάση τις πληροφορίες που ακολουθούν, ας συντάξουμε ένα κείμενο για δημοσίευση στην *Εφημερίδα των Κυριών* σχετικά με τη συμμετοχή της πρώτης γυναίκας μαραθωνοδρόμου, της Σταμάτας Ρεβίθη, στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1896.

1. Παρότι δεν επιτρεπόταν στις γυναίκες να συμμετέχουν στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1896, η 30χρονη Ρεβίθη αποφασίζει να διανύσει μόνη της τη μαραθώνια διαδρομή των 42 περίπου χιλιομέτρων.

2. Εξασφαλίζει υπεύθυνη δήλωση από τον ειρηνοδίκη, τον δάσκαλο και τον δήμαρχο του Μαραθώνα, όπου βεβαιώνεται η ώρα αναχώρησής της από εκεί, και φτάνει έξω από το Παναθηναϊκό Στάδιο μετά από 5 ώρες και 30 λεπτά, όταν ο χρόνος του νικητή μαραθωνοδρόμου, Σπύρου Λούη, είναι 2 ώρες, 58 λεπτά και 50 δευτερόλεπτα.

3. Δεν της επιτρέπεται η είσοδος στο Στάδιο, εξασφαλίζει, όμως, μια αναφορά σχετικά με την ώρα άφιξής της στην Αθήνα από τους αξιωματικούς που την έχουν σταματήσει.

4. Δηλώνει στους δημοσιογράφους την πρόθεσή της να συναντήσει τον Γενικό Γραμματέα της Ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής, για να του εκθέσει την υπόθεσή της, αλλά δεν υπάρχουν έγγραφα της Επιτροπής που να μας διαφωτίζουν, αν κάτι τέτοιο συνέβη.

5. Το κατόρθωμά της δεν αναγνωρίζεται.

A. Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ);

▣ Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι είναι τρεις.	Σ	Λ
▣ Τα Ιωάννινα και η Θεσσαλονίκη απελευθερώθηκαν το 1912.	Σ	Λ
▣ Η Ελλάδα συμμαχισε με τη Βουλγαρία στον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο.	Σ	Λ
▣ Η Ελλάδα συμμαχισε με την Οθωμανική Αυτοκρατορία στον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο.	Σ	Λ
▣ Ο ελληνικός στρατός είχε αρχιστράτηγο τον πρωθυπουργό Ελευθέριο Βενιζέλο.	Σ	Λ
▣ Ο ελληνικός στόλος ήταν πολύ ανώτερος του οθωμανικού.	Σ	Λ
▣ Ο διάδοχος Κωνσταντίνος αντιδρούσε στο να κινηθεί προς τη Θεσσαλονίκη.	Σ	Λ
▣ Στους Βαλκανικούς Πολέμους το θωρηκτό Αβέρωφ ήταν η ναυαρχίδα του ελληνικού στόλου.	Σ	Λ
▣ Η Αλεξανδρούπολη απελευθερώθηκε στον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο.	Σ	Λ

B. Σημειώνουμε τι δεν ισχύει στις προτάσεις που χαρακτηρίσαμε ως λανθασμένες.

.....

.....

.....

.....

.....

Γ. Τι κέρδισε η Ελλάδα από τους Βαλκανικούς Πολέμους; Σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/-ή μας, απαντάμε την ερώτηση σε μια μικρή παράγραφο περίπου 50 λέξεων.

.....

.....

.....

.....

.....

2 Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και η εμπλοκή της Ελλάδας (1914-1918)

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

A. Ανταλλάσσουμε απόψεις σχετικά με την έννοια του Εθνικού Διχασμού και συντάσσουμε ένα σύντομο κείμενο.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

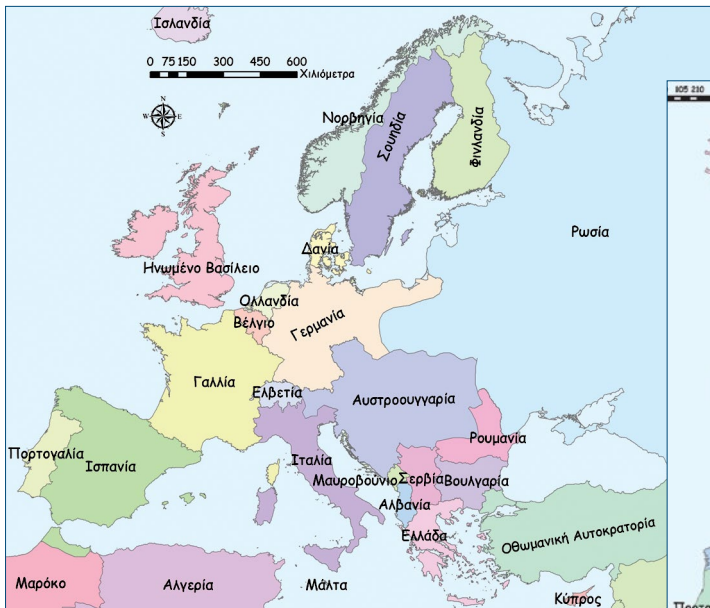
Βενιζέλος και Κωνσταντίνος, οι δύο μεγάλοι αντίπαλοι κατά τον διχασμό (Αθήνα, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη)

B. Αν παρατηρήσουμε τους δύο χάρτες, μπορούμε να καταλάβουμε πώς ήταν η Ευρώπη πριν από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και πώς είναι σήμερα. Ας σημειώσουμε τις αλλαγές της.

.....

.....

.....

- A. Τι θα παίρνατε μαζί σας, αν αναγκαζόσασταν να φύγετε ξαφνικά από τον τόπο σας; Ζωγραφίστε μια βαλίτσα και γράψτε μέσα ποια αντικείμενα θα επιλέγατε. Με ποιους ανθρώπους θα θέλατε να φύγετε μαζί;

.....

.....

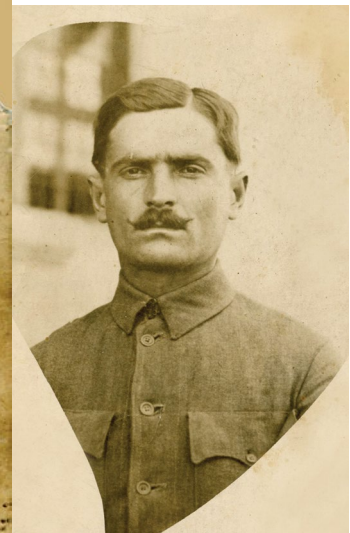
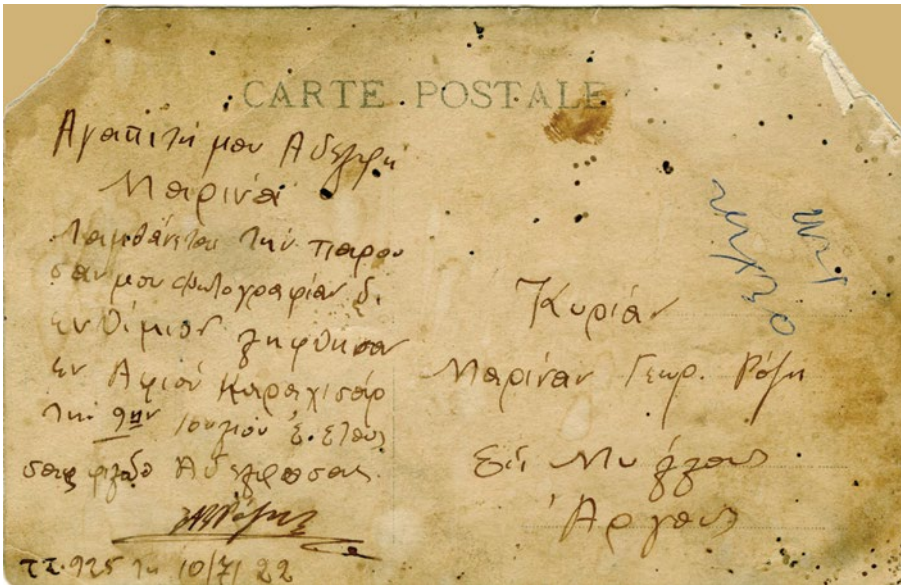
.....

.....

.....

.....

- B. Μελετάμε το επιστολόριο (κάρτα) που έστειλε ο στρατιώτης Αντώνιος Ρόζης τον Ιούλιο του 1922 από το Αφιόν Καραχισάρ στην αδελφή του, Μαρίνα, στους Μύλους Άργους.

Οι φωτογραφίες είναι ευγενική παραχώρηση της κ. Βασιλικής Ρόζη, εγγονής του εικονιζόμενου

Χωρισμένοι/-ες σε ομάδες, δημιουργούμε μια φανταστική ιστορία που έχει σχέση με την κάρτα. Την ιστορία μας την αξιοποιούμε παρουσιάζοντάς την ως ένα μικρό θεατρικό δρώμενο (σκετς).

4 Η περίοδος του Μεσοπολέμου (1919-1939)

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

- A.** Βρίσκουμε έναν τόπο όσο το δυνατόν πιο κοντά στον δικό μας, στον οποίο εγκαταστάθηκαν Έλληνες πρόσφυγες μετά τη Συνθήκη της Λωζάνης, και παραθέτουμε φωτογραφικό υλικό από την καθημερινότητά τους.

Οι φωτογραφίες παραχωρήθηκαν από την κ. Καίτη Σαρηγιάννη-Κανέλλου, απόγονο οικογένειας προσφύγων στη Νέα Κίο

Η γενιά του Μεσοπολέμου στην ελληνική λογοτεχνία

- B.** Ας δουλέψουμε σε ομάδες.

Ομάδα 1η: Καλέστε κάποιον εκπρόσωπο συλλόγου ή άλλου φορέα από τον τόπο (πόλη, χωριό) όπου ζείτε και πάρτε του μια συνέντευξη. (Μην ξεχάσετε να έχετε ετοιμάσει τις ερωτήσεις νωρίτερα)

Ομάδα 2η: Βρείτε φωτογραφικό ή άλλο υλικό από τον τόπο σας και δημιουργήστε ένα κολάζ για την τάξη σας.

Ομάδα 3η: Φανταστείτε ότι είστε μια οικογένεια προσφύγων που μόλις έχετε φτάσει από τη Μικρά Ασία στον καινούργιο σας τόπο εγκατάστασης. Μοιράστε ρόλους, για να δραματοποιήσετε ένα φανταστικό στιγμιότυπο από την καθημερινή σας ζωή.

Ομάδα 4η: Βρείτε τραγούδια που σχετίζονται με την προσφυγιά. Επιλέξτε κάποια από αυτά και συνεργαστείτε με την 3η ομάδα, για να χρησιμοποιηθούν ως μουσική επένδυση στο θεατρικό δρώμενο.

A. Βάζουμε τους αριθμούς στα σωστά κουτάκια, παρατηρώντας τις εικόνες.

Αδόλφος Χίτλερ

Μπενίτο Μουσολίνι

Ιωάννης Μεταξάς

πρωθυπουργός και μετέπειτα δικτάτορας της Ελλάδας

εκφραστής του ναζισμού

εκφραστής του ιταλικού φασισμού

του ζητήθηκε να επιτρέψει την είσοδο των ιταλικών στρατευμάτων στην Ελλάδα

ηγέτης του Ιταλικού Φασιστικού Κόμματος

ηγέτης του Γερμανικού Εργατικού Κόμματος

B. Ένας Έλληνας στρατιώτης, που πολεμάει στα ελληνοαλβανικά σύνορα, δεν θα πανηγυρίσει τη νίκη των ελληνικών δυνάμεων, επειδή σκοτώνεται από μια οβίδα στο πεδίο της μάχης. Μερικές ώρες πριν, έχει γράψει ένα γράμμα στην οικογένειά του και το έχει δώσει σ' έναν συγχωριανό του, για να της το παραδώσει, εάν δεν καταφέρει να επιστρέψει ο ίδιος. Μπορείς να φανταστείς τι είχε γράψει αυτός ο στρατιώτης; Γράψε την επιστολή του σε ένα χαρτί.

Γ. Η μεσοστιχίδα της ΕΙΣΒΟΛΗΣ

1. Έτσι ονομάζεται ο πόλεμος με τους Ιταλούς.
2. Οι Έλληνες πολέμησαν ηρωικά στην οροσειρά της.
3. Ήταν πολύ σημαντική ενάντια στον κατακτητή.
4. Οι ιταλικές δυνάμεις εισβάλλουν στην Ελλάδα, θέλοντας να ελέγξουν και όλη την περιοχή τους.
5. Η Γερμανία, η Ιταλία και η Ιαπωνία ανήκουν στις δυνάμεις του.
6. Ο ελληνικός _____ πολέμησε με αποφασιστικότητα με όποιον τρόπο μπορούσε.
7. Οι Έλληνες ένωσαν υπερήφανοι και με ανεβασμένο _____ κατάφεραν να νικήσουν.

E _____
 I _____
 Σ _____
 B _____
 O _____
 Λ _____
 H _____

A. «Τα γερμανικά στρατεύματα [...] μπήκαν στην Αθήνα στις 8.25', χθες Κυριακή, όταν στη λεωφόρο Κηφισιάς, στους Αμπελοκήπους, έκανε την εμφάνισή της η πρώτη ομάδα μοτοσυκλετιστών. [...] Συγχρόνως, άλλα μηχανοκίνητα τμήματα έφτασαν στην πόλη μέσω της Ιεράς Οδού. Τους Γερμανούς περίμενε στην αρχή της οδού Κηφισιάς η επιτροπή παράδοσης της πόλης, ο ανώτερος στρατιωτικός διοικητής Αττικοβοιωτίας [...], ο νομάρχης [...] και οι δήμαρχοι Αθηνών και Πειραιώς [...]. Η επιτροπή ζήτησε [...] πληροφορίες για την ώρα που θα έφθανε ο Γερμανός αξιωματικός στον οποίο είχε ανατεθεί η κατάληψη της πόλης και, όταν έμαθε ότι εκείνος βρισκόταν στο Μπογιατί (σήμερα Άγιος Στέφανος), στάλθηκε αγγελιαφόρος να τον ειδοποιήσει σχετικά με το τόπο της συνάντησής του με την επιτροπή, δηλαδή τη διασταύρωση των λεωφόρων Κηφισιάς και Αλεξάνδρας, όπου εκείνος έφτασε στις 10.30' [...]».

(Άρθρο στην εφημερίδα *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, ελεύθερη απόδοση με μεταγραφή στη νέα ελληνική)

Οι Ναζί
στην Αθήνα

Αυτή είναι η περιγραφή της εισόδου των Γερμανών στην Αθήνα, στις 27 Απριλίου του 1941, μέσα από εφημερίδα της εποχής. Διαλέγοντας έναν ρόλο (Έλληνας στρατιώτης που έχει πολεμήσει στην Αλβανία, κάτοικος της Αθήνας, μαθητής αθηναϊκού σχολείου, δημοσιογράφος εκείνης της εποχής

κτλ.), προσπαθήστε να εκφράσετε πώς αισθάνεστε και πώς βλέπετε τη νέα κατάσταση (συναισθήματα, δυσκολίες, καθημερινή ζωή κ.ά.).

Αφίσες του 1936 που προπαγανδίζουν την ένταξη παιδιών στη Χιτλερική Νεολαία. Αριστερά: «Και εσύ ανήκεις στον Φύρερ». Δεξιά: «Η Νεολαία στην υπηρεσία του Φύρερ».

Πηγή: Κέντρο Τεκμηρίωσης του Εθνικοσοσιαλισμού στην Κολωνία, Πρόγραμμα «Jugend in Deutschland 1918 -1945»

B. Η προπαγάνδα, δηλαδή η οργανωμένη προσπάθεια διάδοσης των απόψεων των αντιπάλων με στόχο να επηρεαστεί ο κόσμος υπέρ τους, αναπτύσσεται σε κάθε εμπόλεμη κατάσταση μέσα από αφίσες, κείμενα στις εφημερίδες, ραδιοφωνικά μηνύματα κ.ά. Συζητήστε σε ομάδες για τον ρόλο της προπαγάνδας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και δημιουργήστε μια δική σας αφίσα, με σκοπό να εμψυχώσετε τους γύρω σας μετά τη γερμανική εισβολή στην Ελλάδα.

Γ. Ποιες τραγικές συνέπειες είχαν για τα μαρτυρικά χωριά και τους κατοίκους τους οι αιματηρές ενέργειες των Γερμανών; Γράφουμε μια μικρή παράγραφο, εστιάζοντας στα παρακάτω σημεία:

Ελληνικά
Ολοκαυτώματα

- ▶ απώλεια αγαπημένων προσώπων
- ▶ καταστροφή περιουσιών
- ▶ απουσία απογόνων

.....

.....

.....

.....

.....

A. Διαβάζουμε στο διπλανό ΨΜΑ για την απαγωγή του Γερμανού διοικητή της Κρήτης, Χάινριχ Κράιπε, και απαντάμε στις ερωτήσεις:

Η απαγωγή του Γερμανού διοικητή Κράιπε

α) Γιατί οι Κρητικοί αποφασίζουν να απαγάγουν τον Γερμανό διοικητή;

.....

β) Ενώ οι Κρητικοί απαγάγουν μόνο έναν αξιωματικό, οι Γερμανοί προχωρούν σε μαζικές εκτελέσεις σε διάφορα χωριά. Μπορούμε να εξηγήσουμε την απόφασή τους;

.....

Μνημείο για το Ολοκαύτωμα του Κέδρους στο χωριό Άνω Μέρος στην Κρήτη

B. Κατά τη γνώμη σας, γιατί ήταν τόσο σημαντική η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου από τις ομάδες της αντίστασης; Μπορείτε, πολύ συνοπτικά, να καταγράψετε εδώ 1-2 λόγους που θεωρείτε ότι οδήγησαν σε αυτήν την ενέργεια και, στη συνέχεια, να ανταλλάξετε προφορικά απόψεις με τους/τις συμμαθητές/-τριές σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A. Συμπληρώνουμε τα κενά με τις λέξεις που μας δίνονται.

Στα δημοκρατικά κράτη, το _____
 ορίζει τα _____ και τις _____
 των πολιτών. Αντιθέτως, στα δικτατορικά καθεστώτα,
 το Σύνταγμα καταργείται και _____
 η _____ των _____.

παρabiάζεται,
 δικαιώματα,
 πολιτών,
 Σύνταγμα,
 ελευθερία,
 υποχρεώσεις

B. Ένα σύνθημα που συνδέθηκε με τους αγώνες για τη δημοκρατία στην Ελλάδα είναι

«Ψωμί, Παιδεία, Ελευθερία»

Σκεφτείτε, χωρισμένοι/-ες σε ομάδες, τι ακριβώς θέλει ο λαός να διεκδικήσει, χρησιμοποιώντας καθεμιά από αυτές τις λέξεις.

Ψωμί:

Παιδεία:

Ελευθερία:

Εδώ
 Πολυτεχνείο!

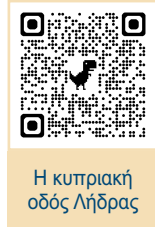
A. Διαβάζουμε το παρακάτω κείμενο που εξηγεί το όραμα των αρχιτεκτόνων για την Πλατεία Ελευθερίας στη Λευκωσία.

Η Πλατεία Ελευθερίας στη Λευκωσία

Η Πλατεία Ελευθερίας, στο κέντρο της Λευκωσίας, σχεδιάστηκε από την αρχιτεκτόνισσα Ζάχα Χαντίντ και τους συνεργάτες της στην προσπάθειά τους να ενώσουν τη διχοτομημένη πρωτεύουσα. Καθώς φέρνει σε επαφή το παλιό ενετικό τείχος με το νέο κομμάτι της πόλης και οδηγεί στην Πράσινη Γραμμή, η Πλατεία Ελευθερίας παίρνει συμβολικό χαρακτήρα. Γίνεται, δηλαδή, ένας χώρος συνάντησης για όλους τους κατοίκους της πόλης με πολύ μοντέρνο χαρακτήρα και, συγχρόνως, αποτελεί ελπίδα για το μέλλον.

Διασκευή κειμένων από ιστότοπους με θέμα το έργο της Ζάχα Χαντίντ

Η κυπριακή οδός Λήδρας

B. Απαντάμε στις παρακάτω ερωτήσεις.

► Πού βρίσκεται η Πλατεία Ελευθερίας;

.....

► Ποιοι αρχιτέκτονες τη σχεδίασαν;

.....

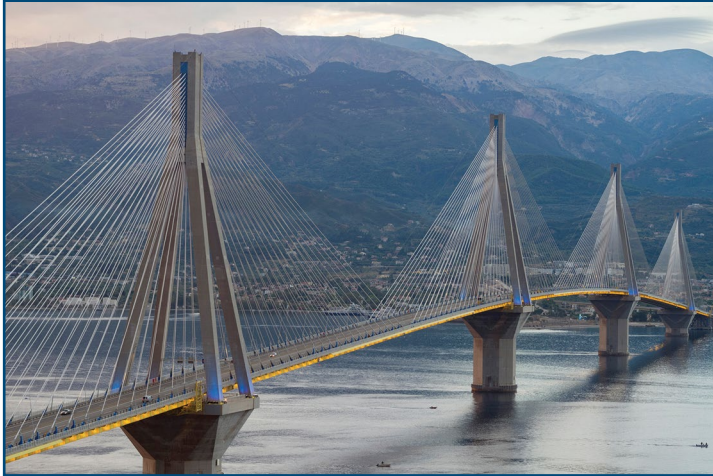
► Γιατί σημειώνεται στο κείμενο ότι η Πλατεία Ελευθερίας έχει συμβολικό χαρακτήρα;

.....

.....

.....

- A.** Η γέφυρα *Χαρίλαος Τρικούπης* ξεκινάει από το Ρίο, έξω από την Πάτρα, και φτάνει στο Αντίρριο, στην απέναντι όχθη. Ενώνει, δηλαδή, την Πελοπόννησο με τη Στερεά Ελλάδα. Πήρε το όνομά της από τον ομώνυμο πρωθυπουργό του 19ου αιώνα, ο οποίος οραματίστηκε την κατασκευή της, αλλά το έργο είχε θεωρηθεί τότε πανάκριβο για την Ελλάδα.

Γιατί κατά την περίοδο της πρωθυπουργίας του Χαρίλαου Τρικούπη δεν ήταν δυνατό να υλοποιηθεί αυτό το σημαντικό έργο;

.....

.....

.....

.....

- B.** Η κατασκευή της γέφυρας *Χαρίλαος Τρικούπης* ολοκληρώθηκε το 2004. Αποτελεί τμήμα του ευρωπαϊκού δικτύου αυτοκινητοδρόμων και συντελεί στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αφού ενώνει την Ελλάδα με τη δυτική Ευρώπη. Πώς θεωρείτε ότι επιτυγχάνεται αυτό;

.....

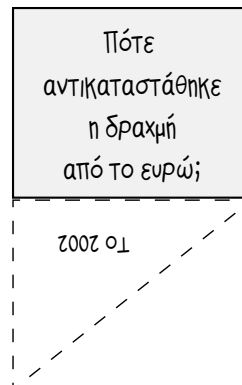
.....

.....

.....

Γ. «Κυνήγι» ιστορικών ερωτήσεων

Συνεχίζουμε το παιχνίδι που δημιουργήσαμε στην Ενότητα 2. Χωριζόμαστε σε ομάδες και δημιουργούμε κάρτες με ερωτήσεις από την Ενότητα 5: **«Η Ελλάδα κατά τον 20ό αιώνα».**

Βιβλιογραφία (ενδεικτική)

- Vitti, M. (2003). *Ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Βερέμης, Θ. (2021). *Ελλάς: Η Σύγχρονη Συνέχεια (1821-2021)*. Αθήνα: Πατάκη.
- Γούναρης, Β.Κ. (2009). *Η Ελλάδα στον 19ο και 20ό Αιώνα: Από το Έθνος-Κράτος στην Ευρωπαϊκή Ένωση*. Αθήνα: Πόλις.
- Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ. 12-17 (1970-1870). Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
- Κολιόπουλος, Ι. & Βερέμης, Θ. (2006). *Ελλάς: Η Σύγχρονη Συνέχεια*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Κολιόπουλος, Ι. Σ., & Βερέμης, Θ. (2006). *Νέος Ελληνισμός: Η Ελλάδα στο Σταυροδρόμι των Βαλκανίων και της Μεσογείου*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Κολοκοτρώνης, Θ. (1960). *Διήγησις Συμβάντων της Ελληνικής Φυλής από το 1770 έως το 1836*. Αθήνα: Γαλαξίας.
- Λεοντσίνης, Γ. (2003). *Ο Ευρωπαϊκός Πολιτισμός: Διαμόρφωση και Εξέλιξη*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Μαζάουερ, Μαρκ (2021) (Mark Mazower). *Η Ελλάδα και οι Βαλκανικοί Κόσμοι: Από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στο Έθνος-Κράτος*. Αλεξάνδρεια.
- Μακρυγιάννης, Ι. (1907). *Απομνημονεύματα*. Αθήνα: Εστία.
- Μουτσόπουλος, Ν. (1985). *Ο Ευρωπαϊκός Μεσαίωνας και η Αναγέννηση: Τέχνη και Πολιτισμός*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Πουκεβίλ, Φρανσουά (1824). *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης (Histoire de la Révolution de la Grèce)*. Παρίσι: Paul Gosselin.
- Φιλιππίδης, Δ. (2000). *Η Ελλάδα στον 20ό Αιώνα: Πολιτική, Πολιτισμός και Ιδεολογίες*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Χομπσμπάουμ, Έ. (2001). *Η Εποχή των Επανάστασεων: 1789-1848*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης (ΜΙΕΤ).

Δικτυογραφία

- Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Κύπρου, [Πλατεία Ελευθερίας](#)
Ιστότοπος της [Ζάχα Χαντίντ](#)
Εγκαίνια για την πλατεία Ελευθερίας στη Λευκωσία της Κύπρου σε σχεδιασμό Zaha Hadid Architects | [Συνέντευξη με τον Δημήτρη Κολώνη](#)

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

